

30. 014

A REFORMÁCIÓ ÉS ELLENREFORMÁCIÓ KORÁNAK
EVANGÉLIUMI KERESZTYÉN (REFORMÁTUS
ÉS EVANGÉLIKUS) EGYHÁZI ÍRÓI
SZERKESZTI ÉS KIADJA: DR. INCZE GÁBOR

XVIII. SZÁM

H U S Z Á R G Á L

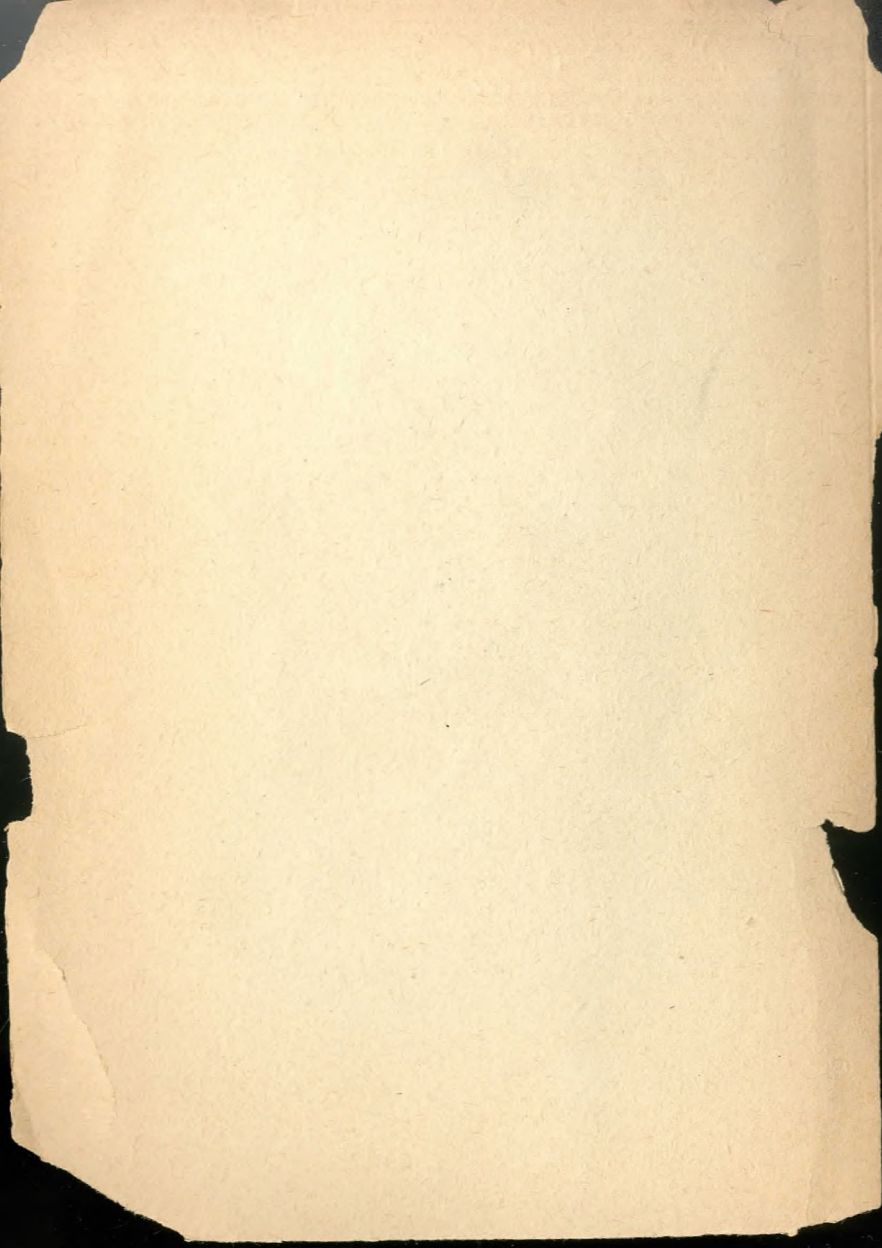
Az

ÚR JÉZUS KRISZTUSNAK
SZENT VACSORÁJÁRÓL, KÍNSZENVEDÉSÉRŐL
ÉS DICSÓSÉGES FELTÁMADÁSÁRÓL VALÓ

PRÉDIKÁCIÓK

MAGYARÓVÁR 1558

BUDAPEST 1945

A REFORMÁCIÓ ÉS ELLENREFORMÁCIÓ KORÁNAK
EVANGÉLIUMI KERESZTYÉN (REFORMÁTUS
ÉS EVANGÉLIKUS) EGYHÁZI ÍRÓI
SZERKESZTI ÉS KIADJA: DR. INCZE GÁBOR

XVIII. SZÁM

H U S Z Á R G Á L

Az

ÚR JÉZUS KRISZTUSNAK

SZENT VACSORÁJÁRÓL, KÍNSZENVEDÉSÉRŐL
ÉS DICSÓSÉGES FELTÁMADÁSÁRÓL VALÓ

PRÉDIKÁCIÓK

MAGYARÓVÁR 1558

BUDAPEST 1945

30.014

L
2007

Kiadásért felelős: Dr. Incze Gábor.

45-730. — Egyetemi Nyomda, Budapest. (F.: Thiering Richárd.

BEVEZETÉS

A kéziratos nyelvenlékek között a Pray-kódex *Halotti beszéde* éppúgy a dunántúli magyarság irodalmi hagyatéka, mint ahogy szintén a Dunántúlról maradt reánk a legelső nyomtatásban megjelent magyarnyelvű három egyházi beszéd is: *Az Ur Jézus Krisztusnak szent vacsorájáról, kinszenvedéséről és dicsőséges feltámadásáról való Prédikációk* címen. Egyik a XIII. század elejéről, másik a XVI. század közepéről való.

Az 51 nyomtatott oldalnyi három prédikációnak szerzője és sajtó alá rendezője *Huszár Gál*, aki Oláh Miklós (1493—1568.) esztergomi érsek üldözése elől 1554-ben I. Ferdinánd király fiának, Miksának a birtokára, Magyaróvárra menekül. A Habsburgok közül II. Lajos felesége, Mária és Miksa sokáig rokonszenvvel kísérték a protestantizmus kibontakozását, ezért húzódik meg a főherceg birtokán az üldözött református prédikátor és itt, miután Bécsben kitanulja Hoffhalter Rafaelnél a nyomdász-mesterséget, nyomdát állít fel, hogy megjelenjék 1558-ban ez a kis munkája, amelyet most kezében tart a nyájas olvasó. Mennyi példányban jelentette meg, nem tudjuk, korunkra csak az az egyetlen példány maradt, amelyet a bécsi császári könyvtár őrizget immár csaknem négyszáz esztendeje. Lehet, hogy személyesen nyújtotta át és éppen ezt a példányt nyújtotta át Huszár Gál Miksa főhercegnek, aki pár év múlva mint a második habsburgi következett a magyar királyi trónon. Huszár Gál nemsokáig maradhatott Óváron, mert bevádolták Ferdinándnál az eretnek iratok nyomtatásáért, menekül tehát tovább és Kassán lesz lelkipásztor, honnan 1560-ban, nehogy Egerbe hurcolják, hívei megszóktetik Debrecenbe. Debrecenben ekkortájt kezdi vívni harcát Melius Juhász Péter a katolicizmussal és az unitáriusokkal. Jó hasznát veszik a debreceni reformátusok a tudós és ügyes lelkipásztor-nyomdásznak, aki felállítja és munkába indítja az azóta mind a mai napig virágzó debreceni egyházi és városi nyomdát.

Debrecenből Komáromba kerül, majd Oláh Miklós elől innen a csajkások kapitányának, Nagy Istvánnak a segítségével Nagy-

szombatba jut. Az új királlyal, Miksával, akitől pár évvel ezelőtt még olyan sokat reméltek a magyar protestánsok, elfogató parancsot állíttatnak ki ellene, tehát tovább kell állania; a nyitramegyei Komjátinak lesz prédikátora és nyomdásza. 1574-ben pedig Pápára kerül lelkipásztornak, ahol azonban csak egy esztendeig szolgálhatja az Urat, mert a pestis elragadja.

Huszár Gál lelkipásztor volt, igehirdetője a legforróbb korszaknak. Neki sikerült legelőször a hirdetett igét írott igeként is felmutatni. Ez a három prédikáció nem tapogatózás, hanem biztosan hangzó bizonyágtétel. Nagyon sokan beszélhettek már mások is és beszélt bizonyára maga Huszár Gál is hasonlóképpen magyar földön így a Krisztusról és az evangéliumról. Legfeljebb nem volt érkezésük egyiküknek sem arra, hogy leírják, nem volt alkalmuk arra, hogy kinyomtassák a prédikációjukat. Ez a három beszéd sem azért jelent meg, hogy a szószeknek megnyujtott karja legyen, hanem védekezés a célja, bemutatkozás a hatalom előtt és bizakodó hitvallás, hátha a hatalmas urai is elfogadják a magyar protestánsok reformált felfogását.

Nyelve erőteljes, kifejező magyar nyelv. Nincs rajta az idegen nyelvből fordítottság íze, amit pár nemzedék múlva annyiszor kell tapasztalnunk igehirdetőink munkáiban. Alig van egy is a csaknem négyszáz esztendőszavak között, amelyet magyarázni kellene; ha egyik-másik ki is kopott a használatból, vagy nagyon elszíntelenedett, azonnal és örömmel megértjük mindeniket. A Huszár Gál fia, Huszár Dávid által 1577-ben kiadott Heidelbergi Káté fordítása ellen később az a kifogás, hogy „Szala-vármegyei Magyar-sággal volna fordítva“. Ez a Bod Péter által feljegyzett adat talán sejtetni enged, hogy az apának és a fiának hol ringott a bölcsője.

A kezünkben lévő könyv a harminchatodik ismert magyar-nyelvű nyomtatványunk, ezért nem csodálkozhatunk azon, hogy a helyesírása, szóelválasztása még bizonytalan próbálkozás. Az igekötőket csaknem mindig külön írja (meg éled, fel gerjed), a mássalhangzókat gyakran kettőzi (árrát, bünössek, hamissan, hasonlatossak, késszen, kovásszát, meg erőssit, prédikállás, részessek), összetett szavakat nem ír egybe (mi nekünk, ki szolgáltatás, hiába való, annak utánna). Az *l* és *ly* betűk, hangok írása szintén bizonytalan: tévelgés, hel, de viszont: fellyhő, kellyemetes. Az *ny* betű helyett gyakran *n-t* ír: keménség, reménség, bizonság, enim, annira, törvén, tanítván, bizon(dolog). A főnévi igenév végződése mindig *nyi*: járnyi, mennyi, kezdenyi, élnyi, vélnyi, hallanyi, tennyi.

A hangok nem pontosan ugyanazok az egyes szavakban, mint ma, mégis pontosan értjük mindeniket: alég, állapat, azontól,

apostal, bötü, bódogok, egyedöl, egyebött, egyesölünk, fejer, füzet, gyimölcs, gyülöség, gonoszol, ismeg, járolni, kencs, keményölés, keserő, kedig (= pedig), legelőszer, mastan, meg tanolni, osztán, öszve, revideden, sold, sidók, szabadolás, szarándokság, szereme (= szerelme), szovárvány, szerént, tanóság, tikör, viszontak, zálaga.

Az éltető állat elemet jelent, a tetem holttestet, az alit ige gyanitást, vélekedést: ezt talán még meg kell magyarázni, de a jovai (= javai), készörit, búsolgás, késértet, utól(jára), ezent (= ezt), pontk (= pont), hattál (= hagytaal), vagy amikor sz-t ír z helyett (végeszte, ostoroszták, hosz, gyössz) azonnal megérti a huszadik század magyar füle is. Az ö-zést ma is ismeri és használja egyik nyelvjárásunk (tött, vöven, szerezttött, szerzött). A sántát Sántának írja. — Előfordul a szövegben néhány sajtóhiba is (biznyitja), vagy összevonás (hallal halállal helyett).

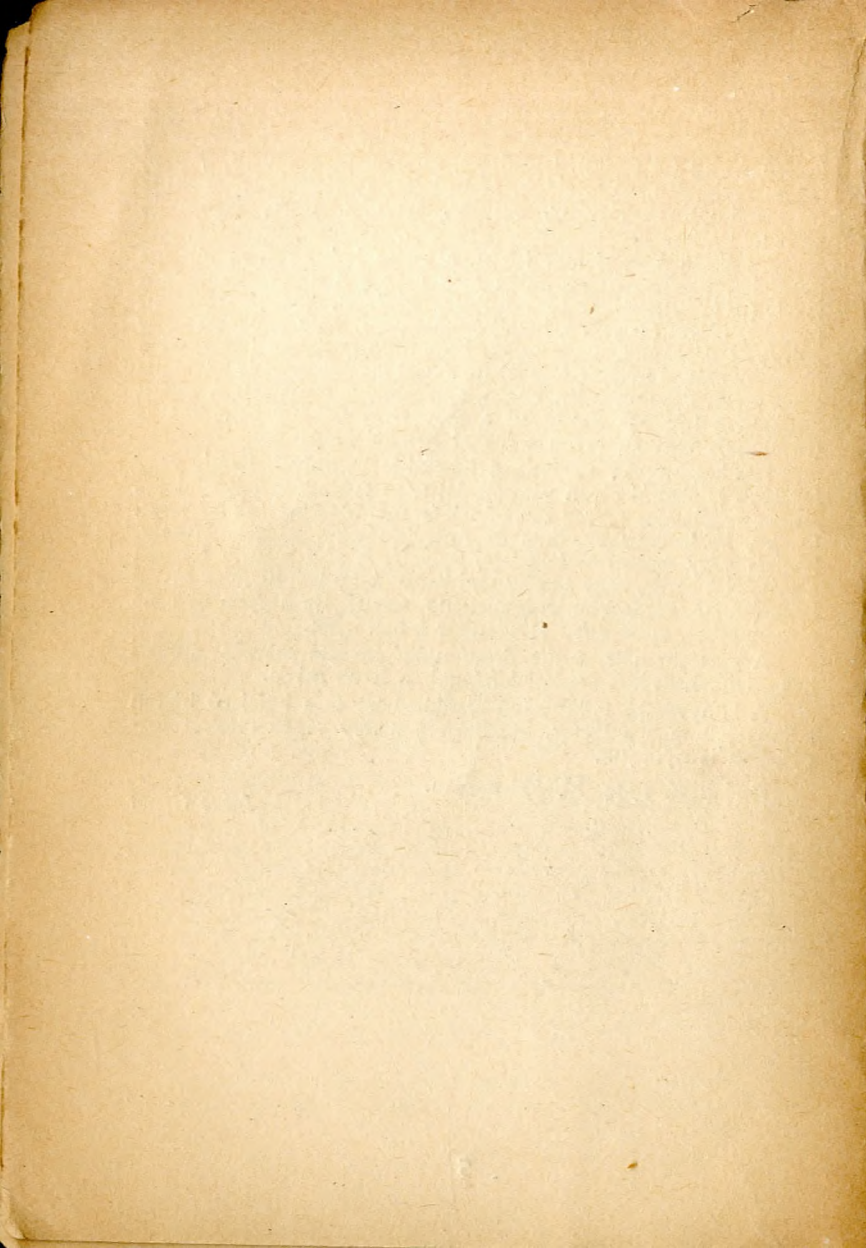
Igyekezttünk az eredetihez lehetőleg betűhívek lenni, vagy legalább is semmi olyan változtatást nem tettünk a helyesíráson, ami az évszázados szöveg zamatának ártana. Meghagytuk Moysést, Oseást, Psal. vagy Psalmus és Act. jelzéseket Mózes, Hóseás, Zsoltár vagy Apost. cselekedetei helyett. A régi magyar írásban a szövegi k betűt, vagy a szóközépi kettős k-t c-vel, illetőleg ck-val írták (annac, kérdezzüc, érdemlenenc, ackor). Ez nagyon zavarná a szemünket, ezért a k-t mindenkor k-nak írjuk.

A szerezhethéje, fenijt, ártatlanságájért stb. szavakat eredeti hangzásuk kedvéért eredeti leírásukban írtuk mi is.

A könyvecske latinnyelvű ajánlólevelét és a befejező három latinnyelvű magyarázatot, buzdítást a könyv végén magyar fordításban is nyújtjuk.

Budapest, 1944. Miklós napján.

Incze Gábor

Az Vr Iesus Christuf-

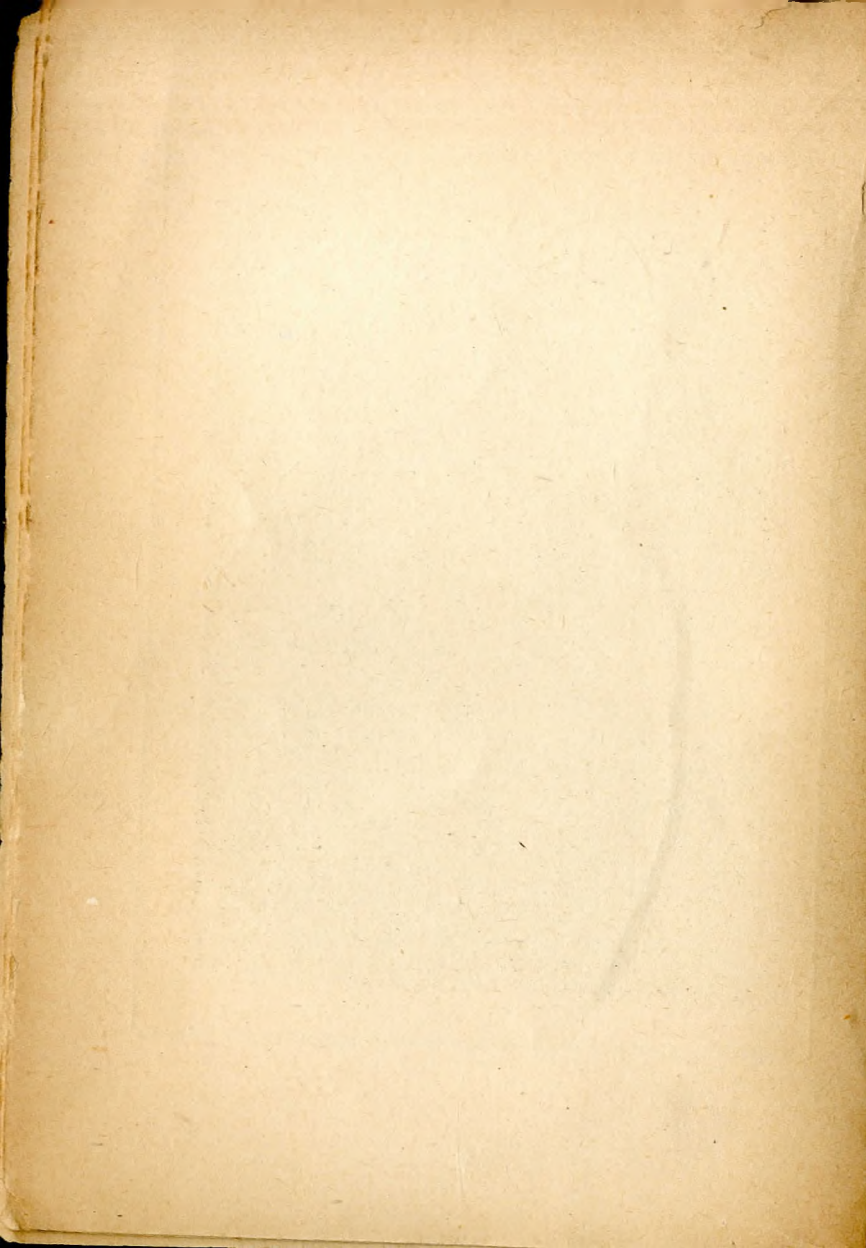
NAC SZENT VACHORAIAROL,

KIN SZENVEDÉSERŐL ES DICHŐSEGES
felramadafarol valo Predicacioc.

1. Timoth: 3

*Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu:
visus est Angelis, Predicatus est gentibus: Fides illi habita est
in mundo, receptus est in gloria.*

OPARA NYOMTATOT
M. D. LVIII.

SERENISSIMO AC PISSIMO
PRINCIPI MAXIMILIANO, REGI BOHE-
miae, Archiduci Austriae, Duci Burgundiae etc.

Domino suo clementissimo: Gratiam
et pacem optat a DEO patre
per IESUM Christum.

NON possum Serenissime princeps hac exigua pagella satis deplorare miserabilem ruinam continuasque calamitates gentis ac patriae nostrae inclytissimae. Quae iudicio omnium eruditorum qui historias tractarunt, hactenus contra barbarorum incursiones, reliquis ad occidentem Christianis nationibus clypei instar semper extitit: quem miserem nunc non Mohametana rabie solum, verumetiam cruento Antichristi intestini furora laceretur. Certe aequiori animo pericula corporis tolerare possemus, si animi internis consolationibus ex eloquio diuino petitis non destitueremur: quibus nos penitus grex Epicureorum Antistitum (qui apud pauperem Christum imperia, et sub splendidis religionis doctrinaeque titulis, suam magis quae Dei gloriam querunt) priuare nititur, ut animo simul et corpore intereamus. His malis ut pharmaci nonnihil pro mea tenuitate addere passim, salutata primum T. R. M. In oppidulo eiusdem Altemburgo, Typographiae officinam non sine maxima cura et impensis erexi. Quale vero gen. doctrinae in ea cudatur, ei' confessionem succisam in his tribus Conciunculis, quibus cardo totius doctrinae Christianae vertitur, in iudicium Consiliariorum M. T. R. offerre ac censurae submittere libuit. Cum propter alias causas, tum precipue in hoc: ne inaudita incognitaque causa nostra, inimici crucis et meritorum Christi, ut solent piorum alioqui Principuum aures suis adulationibus

ferire, indignationem M. T. R. in me doctrinamque coelestem cuius me indignum Ministrum esse fateor et agnosce, inflamment. Imo vero ut suo patrocínio etiam apud nos erigat ac tueatur honesta literarum studia et sanam Euangeli Christi doctrinam. Ut emensis benigno patris coelestis favore praesentibus malis, aliquando florentem in gente quoque nostra suam possit videre Remp.

Nec carebit interea heroica haec virtus pietasque M. T. R. digno et laudabili suo praemio, ut in aliis Ecclesiae veteris catholicis principibus, qui veri Maiestatis diuine cultores fuerunt, Regis aeterni munificentia, qui dat salutem Regibus, comprobatum est. Pietas etenim (si Paulo qui vas fuit electum Domino credimus) promissiones habet vitae praesentis et futurae. Deus aeternus pater Domini nostri Iesu Christi, conseruet M. T. R. ad restorationem Ecclesiae suae sanctae, cuius tutelae contra omnium phanaticorum calumnias me una cum studiosis bonarum literarum nostrae fidei commissis, subiicio. Altemburgi Pannoniorum Calen. Aprilis 1558.

R. T. M.

Deditiss:

*Gallus Anaxius Altemburgianae
Ecclesiae Minister.*

AZ ÚR JÉZUS KRISZTUSNAK Szentséges Vacsorájáról való predicacio.

Természet szerént benne vagyon ez az emberekben, hogy az ő eleiknek régi dolgairól örömet tudakoznak és a szenteknek életin nagy kívánsággal csodálkoznak. Minek okáért az ennek előtte való időkbén sokan mentenek messze földre és külömb külömb országokra szarándokság járnai, hogy a régi szenteknek avagy csak a tetemöket láthatnák és azokban részek lehetne. Minekünk annál inkább illik a Krisztusnak jeles emlékezetin tudakoznunk, mellyel nem csak szemünket legeltetjük, hanem lelkünk is tápláltatik. Mert mikor az ő atyjához akarna menni és az ő lelki országlását el akarná kezdeni, ebben ez emlékezetben hagyá nekünk a mi meg váltságunknak és idvösségünknek nagy árrát. De e nagy kencsre az emberek igen kevés számot tartnak: mert az ő szemeknek látása szerént nem oly nagy fényességgel szereztetött, hogy ezen igen csodálkozhatnának. Továbbá, az emberek közül az ő okosságok szerént sokan szólnak erről káromlóképpen, úgy annyira, hogy teljességgel ugyan haszontalan cerimoniának merik vélni. De mivelhogy az emberi okosság ez Isteni titok szerént való szentségnek mivoltát nem tudja és eszébe nem veszi, annak fölötté ezzel csak kordera és Isteni félelem nélkül szokott élni. Igen szükség minekünk e Sacramentomról rövid beszéddel valamit szólanunk és az ő hasznát, erejét rövideden meg mondanunk, hogy a Sáthán e szentséges Sacramentomról mi közöttünk is afféle tévelgéseket ne szerezzon, avagy káromlóképpen való vetekedésekkel bennünket meg ne csaljon. Arra intlek azért titeket Krisztusban szerelmes atyámfiái, hogy erről az én beszédemet örömet és jó kedvvel hallgassátok. Mert a Sacramentomról nem homályos képpen, hanem csak könnyű beszéddel és igaz értelemmel szólok a Sz. írásnak tanítása szerént.

Azt kely azért legelőszer megtanolnunk micsoda az Úrnak vacsorája, mert arról az embereknek tudományi és értelmek nem jár egyaránt. Annak okáért mindenek előtte arról szólok, mi légyen az.

Az Úrnak vacsorája az Istennek fiától szereztetött jegy, mellyel a Krisztus az ő testét és vérét bizonynal és valóba minékünk adja, és az által minket meg erősít a mi hitünkben bűneinknek bocsánatjáról és az örök életről. E magyarázat meg jelenti e Sacramentomnak hasznát.

Mert Krisztus mivelhogy az ő halálával és tulajdon vérével váltott meg a mi bűneinkből és úgy nyert minékünk bocsánatot, az ő érdemét, melyet a keresztfán nyert, minékünk az ő igéjében osztogatja a külső jegynek általa. Mellyel azoknak, a kik azt eszik és isszák, adja az ő testét és vérét, hogy az ő ígérétének ennek hozzánk való vétele legyen előljáró és elfoglaló jele. Azért mondja a Krisztus, hogy vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely ti érettetek elárultatik. Annak utánna azt is hozzá teszi: Igyatok ebből mindnyájan, e pohár új testamentom az én véremben, mely ti érettetek ki ontatik bűnötöknek bocsánatjára. Ezek az ígérétének igéi igaz eléggé megjelentik, hogy a Krisztusnak teste és vére minékünk adatik, ez végre, hogy ebből bizonyossá legyünk a mi bűneinknek bocsánatjáról, melyet ő minékünk a magas keresztfán való áldozatjával nyert és szerzett. Annak okáért ez Úr vacsorája a mi hitünknek nemcsak külső jele, hanem oly sacramentom és ceremonia, mely azt bizonyítja (mikor az ő testét és vérét minékünk adja, melyet a mi bűneinknek bocsánatjáért egyszer áldozatra adott), hogy mieink a Krisztusnak jó téteményi. És ilyen módon való értelmünknek kely lennyi az Úrnak vacsorájáról, hogy abba minékünk bűneink bocsánatjának záloga adatik. A kedig a zálog a Krisztusnak teste és vére.

De az Úrnak vacsorájában a Krisztusnak teste és vére minékünk, hogy mostan is osztogattatik, az csak a Krisztusnak szerzésétől függ. Mert ő azt mondotta: Ezt tegyétek. Ebből e parancsolatból jó és származik a Sacramentomnak ki szolgáltatása. Mert ha a Krisztus ezt ilyen módon nem szerzette és parancsolta volna, hogy az ő igéjével és a külső jegyekkel az ő teste és vére osztogattassék, tehát azt senki meg nem szerezhetnéje. Mert Sz. Pál is az Úrnak szerzésére és parancsolatjára mutat, mikor azt mondja **Ű1 Cor. XI.** Ezt én az rtól vettem, a mint tinektek adtam. Azért e Sacramentomnak ereje és fundamentoma a Krisztusnak szerzéséből vagyon. Az egyházi szolgának személye kedig jobbá nem teheti a Sacramentomot, soha meg sem gyalázhatja ennek méltóságát.

Az Úrnak vacsorája kedig két dologban áll. Első része a Krisztusnak ígérete, melyben ő azt vallja, hogy az ő testét és vérént miérettünk adta bűneinknek bocsánatjára. Ez ígélet feje e Sacramentomnak. Mert az ige nélkül csak hiába való jegy volna, s azért mondja Sz. Ágoston Doctor: *Accedat verbum ad elementum, tunc fit Sacramentum*, azaz járuljon hozzá az ige az éltető állathoz s úgy leszen Sacramentommá.

Mivel hogy kedig a Sacramentomnak ereje az ígéletnek ígéjében vagyon helyheztetve, minkely azt el titkolnyi akképpen, a mint a Pápa országában cselekednek, hanem a Krisztusnak kívánatos ígáját mindeneknek ki kely jelentenyi, mert minékünk ingyen való bűneink bocsánatját hirdeti. Annak felette hozzá tötte Krisztus az ő ígéjéhez a külső jegyet is, hogy azzal mi bennünk a hit inkább fel gerjedjen és meg éledjen.

Mert az Isten mindenkoron jegyet adott az ő ígéjéhez, hogy az bizonyos zálaga volna az ő jóteteményérül való ígéletnek, mellyel az emberek meg erősödnének az ő hitekben. Ekképpen adá régente Noénak a felyhőben való szovárványt, hogy az a jámbor ember bizonyossá lenne arról, hogy az után engedelmes léssen az Isten ez világhoz és többé el nem akarja vesztényi vízzel mind az egész világot. Ugyan azonképpen Gedeonnak is jegyet ada az Isten, hogy bizonyos lenne az ő ellenségének meggyőzéséről. Azon képpen adaték Ábrahámnak a környül metélkedés, hogy az ő hitből való igazolásának jegye lenne. Annak okáért ad kedig az ígéhez ő neki jegyet, hogy az a jegy bizonyosága legyen az Isteni ígéletnek. Ugyan azonképpen a Krisztus is az ő testével és vérével akarta a mi hitünket bátoritanyi és megerőssejtenyi és annak okáért nincsen immár kétségünk az ő mi hozzánk való jó akaratjának ígéletiről. Mert ő neki semmi drágább jószága nem volt, kivél minket bizonyossá tött volna az ő mi hozzánk való szerleméről az önnön testénél és vérénel. Mely az ő igaz ígéletének és hozzánk való jó akaratjának kétség nélkül igen nagy zálaga.

Azért, amint ennek előtte mondám, az Úrnak vacsorájában mi bűneinknek bocsánatjáról bizonyos ígéletünk vagyon. Mert a Krisztus nyilván mondja, hogy az ő testét és vérént a mi bűneinknek bocsánatjáért adta. Annak okáért, mikor ez ígéletnek hiszünk s a Krisztusnak testét és vérént úgymint az ő mi velünk való jó teteményének bizonyos jelét a külső jegyben hozzánk vesszük,

Az Úrnak vacsorájában a mi bűneinknek bocsánatjáról bizonyos ígéletünk vagyon.

akkor ez vacsorában megadatik, a mit a Krisztusnak ígérete hirdet. A kedig nagy vigasztalás mi nekünk, hogy e Sacramentomban arról bizonyos ígéretünk vagyon, hogy Krisztus a mi bűneinkről eleget tött, s még kedig ez ígéret mellé nagy drágalátos zálagat is adott. Mit kívánnánk ennél egyéb gyámolt a mi hitünknek erős-ségére? Mert valamennyiszer minket a bűn, avagy a Sáthán kétségbe esésre szorgalmaztat, annyiszer ellene vethetjük afféle késértetnek ezt e Krisztusnak ígéretét és a mi lelki ismeretünket ezzel mint bizonyos zálaggal akképpen bátoríthatjuk. Minek okáért e szentséges vacsorában a mi bűneinknek bocsánatjáról minékünk igaz ígéret adatik, mely ígéret minden féle késértetek ellen nyilván való vigasztalásunkra vagyon.

Mikor kedig Krisztus az ő testét minékünk adja, minket is őmagának tagjaivá veszen és ővelé úgy leszünk egy testté. s ő mi bennünk lakozik és az ő erejéből azt teszi, hogy ő általa mi is örökké éljünk. Ezt a Sacramentomnak drágalátos használt ajánlja

Iraeneus lib: 4, Cap. 34. adversus Valentinianos.

minekünk Sz. Iraeneus az ő régi írásában, ezt mond-
ván: Quemadmodum qui est a terra panis percipiens vocatonem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constans, terrena et coelesti: Sic et corpora nostra percipientia Eucharistia iam non sunt corruptibilia spem resurrectionis habentia. Az az, mint igaz a földi kenyér mikor az Isteni dologra választatik, hogy immár nem közönséges kenyér, hanem hála adásnak áldozatja, két dologról lévén, földiből és mennyeiből, ugyan azon képpen a mi testink is, vöven ez áldozatot, immáran nem el veszendők, hanem a fel támadásnak reménségébe vagy-
nak. Azért mikor a Krisztusnak testét és véréát hozzánk vesz-
szük, ővéle annyira egyesölünk, hogy egy testté leszünk vele s a Krisztus is fel támasztja halottaiból az ő tagjait és minékünk örök életet ad.

Mimódon kelly mima-
gunkat a Szent vacsorá-
nak vételéhez készi-
tenünk.

De hogy e Sacramentomnak ilyen nagy kin-
csével élhessünk és az Úrnak üdvösséges vacso-
ráját mihozzánk méltán vehessük: annak előtte mi
magunkat jól megpróbáljuk. Mert ha megkérdez-
zük magunkat, nagy sok fertelmes bűnökkel vagyunk rakva,
hitetlenséggel, Istennek megutálásával és az Istenhez semmi
szeretetet nem találunk a mi szívünkben. Azoknak felette a mi
elménk rakva gonosz kívánságokkal, melyek az Istennek törvényé-
vel viaskodnak, úgymint fősvénység, haragosság, kevélység, buja-

ság és egyéb fertelmes bűnök, kikért az Istennek haragját és az örökkévaló kínokat méltán érdemlénk. Annyi számtalan sok gonosz bűnökért teljes szívünkbelől való igaz fohászkodással kérjük az Istent, hogy azokat minékünk megbocsássa ingyen a Krisztusnak általa, ki őmagát sokakért megváltásul adta. Mikor az Istennek haragját, melyet mi érdemlénk alázatosképpen való imádságunkkal engeszteljük, akkor a Krisztus ígéretének higgyünk és az Úr vacsorájának zálagát hozzánk vegyük, hogy a mi hitünk azzal megerősödjék. De ha a Krisztus ígéretének nem hiendünk, tehát méltatlan esszük és isszuk az ő testét és véret, és azt ítéletünkre vesszük. Mert aki nem hiszen a Krisztus ígéretének, az őtet hazugságban akarja írni, mely dolog az Istennek előtte nagy halálos bűn. Annak okáért csak azok járolnak méltán e szentséges vacsorához, akik az ő bűnökét igaz fohászkodással megsiratják és a Krisztus ígéretének erőssen hisznek. Mindezekhez az is igen szükség, hogy az Istennek fiának mivelünk való ilyen nagy jótéteményiért hálákat adjunk és az ő Sz. halálát jól eszünkbe tartsuk és igen emlegessük.

Hálaadással kelly emlékeznünk az vacsorának vételében a Krisztus haláláról.

Mert a Krisztus azt parancsolja: Ezt tegyétek, úgymond, az én emlékezetemre. Sz. Pál is ugyanazonképpen a hálaadásra int bennünket: Mennyiszer összegyűltök, az Úrnak halálát hirdessétek. Azért, mikor az Úrnak szentséges vacsoráját hozzánk vesszük, akkor arról is vallást tegyünk, hogy a mi megváltásunk csak a Krisztusnak jótéteménye. És őneki ilyen dicsőséget tulajdonítunk, hogy csak egyedől önnenmaga által vagyon bűnünknek bocsánatja és örök életünk.

Akik kedig a Krisztusnak hálaadó tagjai és ez vacsorában ő lelki testévé fognak lenni, mely test az anyaszentegyház, szeressék azok az ő atyjokfiait, kikkel egy testté lettenek és egy fejük vagyon, a Krisztus. Erről szól a szent Pál is, mikor ezt mondja: sokan egy kenyér és egy test vagyunk, mert mindnyájan az egy kenyérből eszünk. Azért kötelesek vagyunk az egymáshoz való szeretetre, mert ez vacsorában mindnyájan egy testté leszünk.

Végezetre az a Krisztusnak és a hívő embereknek egyesülése, mely e szent vacsorának általa leszen, más erkölcsöt és jobb életet kíván, hogy akik Krisztus templomivá lettenek, azok meg ne ündokítsák őmagokat e világnak fertelmességével. Mert jó gyümölcsöt kelly azoknak teremnyiek, akik Krisztusé kezdettének lenni és az ő bűnökből megszabadultanak.

Kik élnek gonoszol az
Űrnak vacsorájával.

De azok gonoszol élnek e Krisztusnak Sacramentomával, akik ebből bünért való áldozatot csinálnak, melyben ők a Krisztust ismeg feláldozzák, hogy mind az eleve neknek és holtaknak azzal bünökből való bocsánatot nyerjenek. Mert a Krisztusnak igéje nyilván hirdeti ez vacsorát testamentomnak, azaz büneink bocsánatjáról való ígéretnek lenni, melyet az Istennek fia az ő halálával erőssített meg.

Annak utánna azok is káromlást tesznek e Sacramentomon, akik a papi fejedelmeknek szerzéseikért e Sacramentomnak csak egyik részét adják a községnek. Mert azok helyen nem hagyják a Krisztusnak szerzését, hanem fel fejtik annak igaz testamentomát, aki azt parancsolta, hogy a pohárból mindnyájan igyanak. Továbbá kedig Sz. Pál is azt vallja, hogy ő az Űrtől vötte, amit a Corinthusbelieknek eleikbe adott. De afféle emberek is találtnak, kik e Sacramentomot csak pusztá jegy gyanánt tartják és csak az végre élnek vele, mint ha a keresztyén hitben élő embereknek a pogányoktól való különbözéseknek csak jegye volna. De azok sem tudják ez vacsorának igaz hasznát, melyben az ő bünöknek bocsánatjáról való vigasztalást keresnek és találtnak a megrettent lelkiismerető emberek.

SOMMÁJA

A mi beszédünknek elején az Űrnak vacsoráját oly szentséges jegynek magyarázám, melyben a Krisztus valóban és bizonynal nekünk adja az ő Sz. testét és vérét és azzal teszen bennünket bizonyossá hitünkben a mi büneinknek bocsánatjáról és az örök életről. Ennek kedig e Sacramentomnak kiszolgáltatása csak a Krisztusnak szerzésétől függ, ki ezt minekünk szörzötte és az ő igéjével Sacramentommá teszi. Annak felette e Sacramentom két dologban áll, azaz ígéretben és a külső jegyben. Benne vagy on ez vacsorában a mi büneinknek bocsánatjáról való ígéret is és a Krisztus velünk való jó tételének nagy zálaga és minden késértetek ellen való erős vigasztalása. Végezetre e Sacramentomhoz igaz hit szerint való penitencia kelly, azután hálaadás, igaz szeretet és életnek megjobbitása. De e Szentséges vacsorával nem jól élnek azok az emberek, kik ebből bünöknek bocsánatjáért való új áldozatot csinálnak. Azok sem jól élnek vele, akik az emberi szerzésnek okáért e Sacramentomnak csak a fél részét veszik hozzájuk. Végezetre azok is gonoszol élnek e Sacramentommal, akik nem bünök bocsánatjának bizonságáért, hanem egyéb hitetlen népektől csak hitökben való különbözésnek okáért élnek vele.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUSNAK

Szenvedéséről Való Predicacio.

Jóllehet, hogy minékünk Keresztyéneknek minden időben és minden nap eszünkbe kelly tartanunk a Krisztusnak halálát és az ő mi érettünk való szenvedéséről szünetlen meg kelly emlékeznünk. Mert csak az a mi drágalátos nagy kincsünk, melynek általa mi a pokolnak minden hatalmától, a büntől, haláltól és a pokolbeli ördögnek inségéből megváltattunk és megszabadultunk. De mégis jól gondolták volt ezt a régiek, hogy erre minden esztendőben egy választott időnk lenne, mikor arról ugyan kiváltképpen emlékeznénk és tanoságunk lenne. Mert akképpen az ifjú népek inkább eszékbe veszik és megtanolhatják a Krisztusnak szenvedését s az vén emberek is inkább nem feledik el. De mivelhogy jól tudjátok és gyakorta hallottátok ennek előtte való időben, mely igen hiába való és haszontalan dolgokkal mulatták el nagy sokan a Krisztusnak szenvedését, annak okáért azokat most mind hátra hagyjuk, hanem csak arról szóljunk, mimódon kely a Krisztusnak kín szenvedéséről és szent haláláról igazán meg emlékeznünk, hogy arról való elmélkedésünkkel a mi életünket megjobbithassuk. Az kedig úgy leszen, ha imez dolgokat rend szerént megértjük. Először, micsoda a Krisztusnak szenvedése. Másodszer, mi indította és készeritette őtet a kinszenvedésre. Harmadszer, mint szenvedett a Krisztus belső és külső képpen. Negyedszer, micsoda hasznot nyert és hozott minékünk az ő szenvedésével.

Először azért semmi nem egyéb a Krisztusnak szenvedése, hanem az a nagy szidalom, kín vallás és keserűség, melyeket ő az ő mi hozzánk való szeremből a mi bűneinkért (hogy azokból megszabaditana és érettünk meglokolna) külső képpen az ő testében és belső képpen lelkében szenvedött. Annyira, hogy osztán a keresztfán meghala, melyet ennek utánna való beszédünkéből és az Evangélistáknak írásokból nyilvánban megérthetünk.

A Krisztus szenvedés-
nek okáról.

Másodszor, öt oka vagyon annak, aminemő
dolgot a Krisztust e nagy, keserő kín szenvedésre

készörítötték.

Első a mi bűnünk, melyet ennél különben mi rólunk el nem
vehetett, és meg nem győzhetett. Másod, a meg mondhatatlan
nagy szeretet, mellyel a Krisztus minket embereket az ő mennyei
szent Atyjával egyetembe szeretött, mely szeretet semmiképpen
nem tűrhette, hogy a mi bűneinkben kárhozatra mennénk és
elvesznenk. Harmad, az Istennek öröktől fogva való tanácsa és
elszánt akarata, melyben ő így rendelte és akarta az emberi nem-
zetet a bűntől megszabaditania és az ő megmondhatatlan nagy
szerelmét mihozzánk meg mutatnyi. Negyedik oka az ő igaz
igérete, hogy azt beteljesitenéje, a mit régenten fogadott vala.
Kikből osztán következik a Sidóknak meg vakulások és az ő hitet-
lenségekben való meg keményölések, mely ötödik oka az ő szenvedé-
sének.

A Krisztus a mi bűnein-
kért szenvedett.

Az első okáról, azaz, a mi bűneinkről így
szól Sz. Ésaiás prófeta az ő könyvének ötven
harmadik részében: ő mind halálig meg sebesítettett a mi
álnokságinkért és meg gyötrettetett a mi gonoszságinkért. Ez
igékben meg mondja a Prófeta, miért gyötörték és kinzották
olyan igen a Krisztust, hogy nem az önnön maga bűneiért.
Mert ő az élő Istennek egyetlen egy szerelmes fia, ki
soha bűnt nem tött és kiben csalárdság nem találtatott. Sőt
inkább a mi bűneinkért, a te álnokságodért s az enimért sebes-
sejtetett és sanyargattatott meg, s azért mondja a Prófeta, hogy
a mi bűneinkért: Miénkért, azaz, ő holt meg minden embernek
bűneiért.

Mert mivelhogy ő a bűnösöket hozzája vötte, ő érettek és az
ő bűnökért halált is szenvedett, a mint Ésaiás prófeta könyvének
azon részében szól, ezt mondván: Az Úr mindnyájunknak bűnét
ő reá vetötte. Azután azontól ismeg azt mondja: Az én népemnek
bűneiért vertem meg ötet. És könyvének azon részében az végében
ismeg azt mondja: Ő sokaknak bűneit viselte és a bűnösökért
imádkozott. Ugyan azonképpen panaszkodik Sz. Dávid is az ő
Psalmusának hatvan kilencedik részében és ezt mondja a Krisztus-
nak képeben: A tégedet káromlóknak (itt az Atya Istent érti)
szidalmi estenek én rajtam. Annak előtte egy kevéssel ismeg azt
mondja: Amit el nem ragadosztam vala, akkor megfűzetem vala.

Mi az Istent igen meg bántjuk és sok káromlással illetjük és az ő szent nevének dicsősége ellen cselekedünk. De a Krisztusnak azt mind el kellyett igazittanyia és meg kellyett érette füzetnyie. Azért mondja Sz. Péter is az ő első levelének harmadik részében: A Krisztus mindnyájunknak bűneiért szenvedett, igaz a hamissakért.

Innét azért könnyű meg értenünk, hogy nem csak az akkorban való Sidók, sem az vitézek, sem Pilatos, avagy Herodes etc. volt oka a Krisztus halálának, hanem mindnyájan, kik bünt töttünk. Mert a Krisztus a mi bűneinkért öleitetett és feszített meg. Jobbak sem vagyunk azoknál, akik őtet felfeszítették. És roha a Sidók őtet meg nem ismerék Isten fiának lennyi, mert ha meg ismerték volna ők a dicsőségnek Urát, semmiképpen meg nem feszítették volna I. Cor. III. De azért őtet, mint ártatlan embert irigységből gyűlölék, s úgy tőnek törvént reá és úgy ölék meg. De ő arra nem jutott volna, ha a mi bűneink nem voltak volna, kikért őtet meg verték, meg sebösítették és meg ölték. Így szolgáltattunk ő vele a mi bűneinkben és munkálódtattunk a mi álnokságinkban. Annak okáért semmit immár ennek utánna ne haragudjunk a szegény nyavalyás Judásra, Pilatosra, Herodesre, Caiafásra és Annasra etc., amint ennek előtte cselekedtünk, hanem inkább minden ember önnön magára haragudjék, őmagára panaszkodjék és őmagát büntesse, úgy mint ki az ő bűneivel készérintette és ejtötte az Istennek fiát e nagy rettenetes kín szenvedésbe.

A Krisztus halálában mindnyájan részesek vagyunk.

A második oka az Istennek szerelme és irgalmassága, mellyel ő minket, nyavalyás, bűnös embereket szeretött. E szeretetből készérintetvén a mi mennyei szent atyánk, a mint Sz. Pál a Rómabelieknek irt levelének VIII. részében tanit, még az ő egyetlen egy fiának sem engede, hanem érettünk ada őtet. Ezent mondja Sz. János is az ő levelének első és negyedik részében, holott ekképpen szól: Ebben jelent meg, úgymond, az Istennek szerelme, hogy az ő egyetlen egy fiát ez világra küldötte, hogy ő általa éljünk. Ebben vagyon a szeretet, nem hogy mi szerettük volna az Istent, de hogy ő szeretett minket és a mi bűneinkért engesztelő áldozatul küldötte az ő fiát. Krisztus is azt mondja az Evangéliomban, amint Sz. János írta könyvének harmadik részében: Úgy szerette Isten ez világot, hogy az ő egyetlen egy fiát érte adta, hogy aki ő benne hiszen el ne vesszen. E szeretet indította fel a Krisztust is, hogy

Az Istennek mi hozzánk való szerelme.

az ő Atyjának engedvén ez világra jött és a mi bűneinket őmagára vövé, a mint Ésaiás próféta könyvének hatvan harmadik részében mondja: Az ő szeretetiben és engedelmisségében ő váltá meg őket. Sz. Pál is azt mondja a Rómabelieknek irt levelének ötödik részében: Ajánlja kedig, úgymond, Isten az ő mi hozzánk való szerelmét, hogy mikor még bűnösök volnánk, a Krisztus meg hala a mi bűneinkért. Krisztus Urunk önnön maga is azt mondja a Sz. János evangélista könyvének tizen ötödik részében: Ennél nagyobb szerelme senkinek nincs, mint a ki az ő életét az ő barátaiért adja.

Kitetszik immár e meg mondott írásoknak tanításából, hogy a Krisztus halálának második oka az Istennek mind az egész emberi nemzethez való szerelme, kit a mi nyavalyásságunk és veszedelmünk annira fel gerjeszte és oly igen könyörületessé tőn, hogy az ő fiát (ki az ő nagy szeretetiből mind halálig engedelmes lőn) a bűnösöknek kezekbe adá, hogy minket az ő halálának és a keresztfán való függésének általa meg váltana.

Ez ő mihozzánk való szeretetiből tanoljuk mi is egymást szeretnünk és egymáshoz jó akarattal legyünk, mint igaz a Krisztus, hogy mi hozzánk jó akarattal és szeretettel vagy. Arra int és tanit minket Sz. János is az ő Első levelének ötödik részében, holott azt mondja: Ebben ismertük meg a szeretetöt, hogy ő az ő életit el vesztötte, mi is a mi életünket el veszessük a mi atyánk-fiaiért. Sz. Pál is arra int bennünket Filipp. II., hogy a Krisztusnak példája szerént magunkat meg alázzuk és akképpen szolgáljunk egymásnak, a mint a Krisztus szolgált minékünk.

Harmadik oka az Istennek öröktől fogva való el végözött tanácsa, ki öröktől fogva még annak előtte el végezte volt az ő meg mondhatatlan nagy bölcsesége szerént, mikor még ez világ ingyen sem teremtött volt, hogy az emberi nemzetet az ő fiának halálával szabadítja meg. A mint Sz. Péter az Apostoli cselekedetekről irt könyvnek II. részében bizonságot teszen, holott a Krisztusnak meg feszítéséről való sok beszélésének utánna azt mondja: Amint ti is tudjátok, hogy ő az Istennek annak előtte való el végözött tanácsából adattaték el, mikor őtet az álnok embernek keze által vötték volna, fel feszítvén meg ölék. A Krisztus is kedig gyakorta emlegeti az ő tanítványinak az Evangéliomban, hogy ő rajta ez meg esik, az ő mennyei Sz. Atyjának öröktől fogva való el végözött akaratja szerént.

Negyedik oka az Istennek tökéletes igaz mon-
 dása. Mert mivelhogy az ő tanítása szerént ezt Az Isten igaz mondó az
 ő fogadásiban.
 öröktől fogva így végezte volt, az ő akaratját el nem titkolta,
 hanem annak előtte őtet gyakorta meg jelentötte, és a Sz. írás-
 ban sok helyen meg ígérte az ő Prófétáinak általa e megváltó
 Krisztust, a mint Sz. Pál. Apostol bizonságot teszen a Róma-
 belieknek irt levelének első részében. Mely ígérést mint örök
 igazságot be kellyett tellyesitenyie és az ő ígéréte szerént el
 kellyett bocsátnyia a meg váltót és kézbe kellyett engednyie,
 hogy meg feszítsék és meg öljék, a mint Sz. Péter az Apostoli
 cselekedetekről irt könyvnek harmadik részében biznyitja, ezt
 mondván: A mit annak előtte Isten meg hirdetett vala, mind az
 ő prófétáinak szájak által, hogy a Krisztusnak szenvednyi kellyene,
 ugyan azonképpen be tellyesíté. A Krisztus is azon módon szól
 az ő fel támadása után az Emausba menő két tanítvánnak az úton,
 a szent Lukács evangélista könyvének XXIV. részében, ezt
 mondván: Mind be kellyett azoknak tellyesednyiek, a melyek
 meg vannak írva a Moisesnek törvényében, a Prófétáknál és a
 Psalmusokban én rólam. A minemő bizonságok kedig az ő testa-
 mentomnak írásiban a Krisztus szenvedéséről vagynak, azokról
 az Evangélisták az ő írásokban emlékezetet tesznek. Kik egynehán
 helyeken való jövendő mondásokat igénként meg mondnak. Mely
 jövendő mondások mint lettenek meg és az írások a Krisztusnak
 minemő dolgaiban tellyesedtenek be, ennek utánna meg fogjátok
 hallanyi.

Legutolsó oka a Sidóknak vakmerő keménségek és nagy
 vakságok, kik az ő nagy engedetlenségeknék és szöfogadatlanságok-
 nak miatta az Istentől el hagyattatván azzal a vaksággal veret-
 tettenek vala meg, hogy hallanának, de ne érthetnének. Néznének,
 de ne láthatnának és ne ismernének, a mint Ésa. V. Ioan: XII.
 Act: XXVIII. és Matth. XIII. írva vagyon, hogy ez lenne ő
 nekik büntetések, hogy őnekik kellyene meg ölnyiek az élő
 Istennek fiát és úgy kellyene nagy bátorsággal és vakmerőséggel
 ömagok ellen az Istennek haragját fel gerjesztenyiek.

Mert az Isten noha öröktől fogva ezt így ren-
 delte volt, hogy az ő Krisztusának szenvednyi és A Sidóknak megvaku-
 lások.
 meg halnyi kellyene és abban semmiképpen egyéb nem lehetett,
 hanem az Istennek tanításának be kellyett tellyesednyi. De azért
 ömagoknak azzal a Sidók mentséget nem vehetnek. Mert ő benne

semmi halálra való okot nem találtak, a mint az Apostolok cselekedetiről irt könyvnek XIII. részében írva vagyon. Jóllehet azt sem tudták, hogy ő Istennek fia legyen, de mind azon által, azt jól értették, hogy ő igaz és ártatlan ember, kit ők csak irigységből támadott gyűlölségből öltenek meg. A mint ő maga Pilatos is erről bizonságot tőn, mikor azt monda: Semmi halálra való okot nem talállok, úgymond, őbenne. Annak okáért sokkal egyéb szándékok volt. De az Isten, ki az ő fiát a szenvedésre és halálra szánta vala, ezzel azt akarta tennyi, hogy az ő benne hívőket a bűntől, haláltól, ördögtől és pokoltól meg szabadítanája s a Krisztus is meg dicsőítettének és fel magasztaltatnének az

Mi volt a Sáhának szándéka a Krisztusnak halálában.

ő fel támadásának általa. A Sáhán kedig az ő tagjaival, az Irástudókkal és farizeusokkal egyetemben egyebet keresött, az az, hogy a Krisztust meg ölnék, el rekkentenék és oly gyalázzattal illetnének, hogy ugyan semmivé lenne, s még a hire is tellyességgel el veszne. Így tellyesíték be a hitetlen Sidók az ő irigységeket, szívöknek vakságát és az ő álnok tanácsokat, az önnön akaratjok és gondolatjok ellen, hogy ő általok a mennyei Atya Istennek vegezött tanácsa be tellyesednének, melynek általa az Istennek irgalmasága szerént mindenenk idvözülnek, valakik a Krisztusnak halálából bizonnal várják és hiszik az ő bűnöknek bocsánatját és az örök haláltól való meg szabadulásokat.

Meg csalatkozának azért a hitetlenek és meg vakolának az Istennek igazsága miatt az ő álnok tanácsokban és a Krisztust (kit ők el akarának rekkentenyi) dicsőségre iktatták, hogy igaz lenne, ami meg vagyon írva a harmincharmadik Psalmusban. Az Úr, úgymond, semmivé teszi a népeknek tanácsát és semminek tudja a községnek gondolatját. De az Úrnak tanácsa örökké meg marad, az ő szívének gondolati minden nemzetségről nemzetségre.

Mikor kedig ezeket a Krisztus szenvedésének és halálának okait szívünk szerént meg gondoljuk, akkor könnyen meg látjuk, mely igen nyavalyás és kárhozott bűnös emberek vagyunk, mint kik az Istennek fiát utálatos hallal meg öltük, mely dologról ennek utánna bővebben szóljunk.

De viszontak meg ismerjük a mennyei Atya Úr Istennek gerjedező szívét és az ő mi hozzánk való szerelmének meg mondhatatlan tüzet és forróságát. Ugyan azonképpen a Krisztusnak is hozzánk való nagy szerelmét, ki nem néz a mi bűneinket, hanem

mikor még ellenségi volnánk, érettünk meg hala, hogy a mi bűneikben el ne veszünk.

De látjuk mely igen hívséges és igaz legyen az Isten, hogy minden ő igéjének és ígéletének, a Sáthán és ez világ hatalmasságának erejének és csalárdságának ellene kelly járnyi és hogy annak előtte mind a mennynek és földnek semmivé kelly lenni és el kelly mulnyiok, hogynem mint csak egy ponkt az Istennek igéjéből és ígéletiből be nem tellyesednek.

Meg tanulhatjuk azért itt a Krisztus szenvedésének első okából, mi legyen a törvény és mely igen rettenetes dolog az Ūr Istennek szeme előtt a mi bűnünk, úgy annira, hogy annak miatta az Istennek egyetlen egy ártatlan fiának kellyett sanyarúságot és minden kint fel vennyie és olyan keserűséges és utálatos halállal meg ölettetnyi: semmiért nem egyebért, hanem csak azért, hogy egyebeknek bűneit őmagára vötte volt.

A második okán meg tanolhatjátok az Evangéliomot és az Atya Istennek mihozzánk való kegyelmes akaratját. Ki mi érettünk és a mi idvösségünkért az ő egyetlen egy fiát, ki őneki meg mondhatatlan nagy kincse, hogy ez világra bocsátta és fel hagyta feszítettnyie.

A harmadikon meg tanoljuk, hogy bátorsággal bizhatunk az Istennek ígéletihez. Nem is illik a minket háborgató Istentelenektől félnünk, mikoron látjuk, hogy ő ilyen hívséggel és eléggé be tellyesítötte az ő fiának általa a mit meg ígert volt. Ide való kedig az is, hogy az ördögön és az ő ez világi fiaain szégyent tött és az ő tanácsokban őket meg csalatkoztatta. Mert ők e cselekedettel, mikor el akarnák ötet rekkentenyi, az ő nagy tisztességében és méltóságában igen fel emelék és fel magasztalták. Hogy akképpen jutna Krisztus az ő dicsőségébe és mind az ő hívei az örök idvösségre. Mert hogy tudta volna a Sáthán a meg keményölt farizeusokkal azt gondolnyia, hogy a Krisztus a halál által életre menjen, az ő meg ölésének általa fel támadásra, a szégyen vallásnak és utálatos szidalomnak általa tisztességre és dicsőségre? Sőt, hogy minden teremtettt állatoknak királyává lenne. Nem csak őmaga, hanem ő vele egyetemben mindenek, a kik az ő Sz. nevében hisznek? Azért az Isten ilyen jól és híven be tudja tellyesitenyie az ő ígéletit és szégyent tud tennyi ez világon az ő ördögével egyetembe. Ezt kedig gyakorta hatalmas képpen míveli mind világ végezetiglen.

DE IMMÁR a harmadik dolog következik, melyet a mi Urunk Jézus Krisztusnak szenvedésében meg kelly értenünk, az az, mely nagy keserű kint szenvedött a Krisztus mind belső és külső képpen. Az ő külső szenvedése meg vagyon írva az Evangéliomnak historiájában, kinek bötü szerént való magyarázatja meg beszéli mint fogták, pökdösték, ostoroszták, koronázták és feszítették meg őtet.

A Krisztus belső szenvedéséről.

A belső képpen való szenvedésről kedig, mint szenvedött az ő szívében és lelki ismeretében, mikor a halállal, ki immár előtte vala, a pokollal és az ördöggel szembe kelly vala mennyi, ímezt írja a Szent Lukács Evangélista könyvének XXII. részében. És el keserödvén, úgymond, annál inkább imádkozik vala és az ő véres veritéke a földre csöpög vala. Mely igékből meg gondolhatjuk az ő rettenetes kinját, kit az ő lelkében szenvedött. Bizonynyal rettenetes volt a halálnak, a bűnnek, melyet őmagára vött vala, a pokolnak és ördögnek ő előtte való forgása és kietlen látása, hogy azoknak látásának és velek való meg vívásának miatta, ő belőle természet kívül való véres veriték származott. Még kedig annak felette, ő ki ez világnak egyetlen egy vigasztalója és mindeneknek teremője, oly igen meg szorul és oly nagy rettegésre jut, hogy Mennyből az Atya Isten küld vigasztaló Angyalt nekie, a mint Szent Lukács könyvének azon részében írja. Az halállal való meg vívás felette igen rettenetes és az embernek minden erejét el veszi, mint meg tetszik a halálra való emberekben, akikre senteciát adnak, míg a halálra ki viszik, őmagokban minemő nagy keserű kínok és lelkökben való meg szorulásnak búsolgási támadnak mindaddig, míg nem a természet őmagát tellyességgel a halálnak fogságába adja. De e Krisztusnak lelkében való gyötrelméhez képest afféle haláltól való irtózás és rettegés csak csúfság. Mert a Krisztustól meg válva, soha azt nem hallottuk, hogy egyébnak valakinek véres veritéke folyott volna a rettegésnek és lelkében való kínlódásnak miatta. De annak utánna az ő rettegése annál is nagyobb leszen vala, mikor a kereszt fán függ vala, hogy minden tanítványi és baráti őtet el hagyván, az ő reá való irigyek meg csúfolják és rútságos szidalommal illetik vala. Úgy annyira, hogy osztán a nagy kinnak miatta az ő mennyei szent Atyjára ekképpen kiáltana: Én Istenem, én Istenem, miért hattál el engemet. Mely panaszolkodásról többet ir a próféta a XXII.

Psalmusban. Melyben tellyességgel meg irta a nyavalyás és el hagyattatott Krisztusnak keserves lelki ismeretét. Holott meg találad minemő lelki búsulásban és nyomorúságban forgott ő a mi bűneinkért.

Megtanoljuk azért innét (a mint ennek előt-
tön is emlitém) mely igen utálja és nagy haraggal
gyűlöli az Úr Isten a bűnt, hogy annak miatta
nem akart engedni az ő egyetlen egy fiának, semmit sem ked-
vezett nekie, hogy az egyéb emberek bűneit ő magára fel-
vette volna és azokért lakolna. Amint az Ésaiás Próféta köny-
vének LIII. részéből imént emlékezem, Sz. Pál is azt mondja,
hogy ő nem engedett az ő egyetlen egy fiának. A Krisztus
is ezent jelenti a Sz. Lukács Evangélista könyvének XXIII.
részében, mikor az asszonyiállatoknak ezt mondja, hogy ha a
nyers fának ezt művelik, metszenek az asszúnak? Mint ha
azt mondaná, Tanoljatok én rajtam, ki ezeket (kiket ti érdem-
lettetek volna) egyéb embereknek bűnökért szenvedem, és az én
mivoltom szerint ártatlan, igaz és szent vagyok, mint leszen ti
néktek dolgotok, kik ugyan természet szerint való bűnösök és
álnokok vagytok és semmi jót nem tehettek. S annak okáért inti
őket, hogy önön magokat sirassák, mint kik az ő bűnökkel érdem-
lették volna azokat, melyekért akkor ő fűzet és szenved vala.
Azért mondja Sz. Péter is I. Pet. III. mikor, úgymond, még az
igaz is csak alég idvözülhet, hova leszen a bűnös és az istentelen?
Mert az Isten oly igen előnkbe adta és meg mutatta itt a bűn
ellen az ő haragját és gyűlöségét, hogy az ő nagy kincsét, ártatlan-
ságát, bölcsességét, igazságát, az ő egyetlen egy fiát oly nagy
szegenségre, kínra, utálatosságra és szégyen vallásra bocsáttá,
mint ha ő volt volna az Istennek legnagyobb ellensége, kinél
gyűlöltebb embere mind ez egész világon sem volna. És úgy
mutatta az Isten őmagát hozzája, mintha őtet mind örökké el
vetöttete volna az ő szemei elől és vele soha meg nem akarnája
békéllenyie, a mint Krisztus a XXII. Psalmusban nyavalyás
képpen panaszkodik. Azokat kedig mind a más ember bűneiert
mivelte, melyeket őmagára vött vala. Ó mely igen nagy bosszút
fog Isten azokon a bűnökért állanyia, a kik ugyan természet szerint
való bűnösök és soha álnokságnál és bűn tételnél egyebet nem
művelnek, ha e Krisztushoz nem ragaszkodnak és a bűnnek véget
nem vetnek. Mert ha az önön szent fiához olyan nagy haragot

Az Istennek mely igen nagy haragja vagyon a bűn ellen.

mutatott, ki ő neki igen kedves és szerelmes volt. Véled-é miképpen fogja azokat meg büntetni, a kik a bűnökről vallást nem tesznek, hanem inkább önmagokat szenteknek és igazaknak alitván, a közben járó Krisztust el vetik, ki az embereknek bűnöket viselte és el mosta.

Annak okáért mind, a kik keresztyének vagyunk, ezt jól eszünkbe vegyük és mimagunkat minden tehetségünk szerént megójuk büntől és az Istennek haragjától. Mert igen drágában állunk az Istennek fiának, ki minket az önnön életével, nagy munkával, keserű kín vallásával és szidalmas halálával szabadítja meg, mi érettünk tellyességgel meg füzetvén.

A Krisztus szenvedésének hasznáról.

Negyedszer értsük meg a Krisztus szenvedésének gyümölcsét és hasznát, mert az minékünk igen szükséges. Számptalan sok haszna vagyon kedig annak, ha tellyességgel mind elé számlálnánk és el gondolnánk. Mert a Krisztus az igaz búza szem, kiről őmaga szól Sz. Jánosnál XII. részében, ezt mondván: Bizon, bizon mondom tinéktek, hogy ha a földbe vetett búza szem meg nem haland, csak őmaga marad, de ha meg haland, sok gyümölcsöt teremt. Azok közül egynehányi gyümölcsöt csak a jelesében elé számlálok. Mert a főképen való hasznait meg értvén és igaz hittel vöven, az ő hitében egyikünk sem fog tántorganyia és feltében kétségbe nem esik, hanem a Krisztus érdeméből vött bizodalommal bátorítja magát és minden dolgaiban lelki békesége és bátorsága leszen.

Azért első haszna imez, hogy a Krisztus az ő halálával meg váltott és meg szabadított minket a törvének átkától. Mert mivelhogy az emberi állatnak szíve természet szerént gonosz, a mint a Moises első könyvének VI. részében írva vagyon és senki nincsen, a ki jót cselekedjék Psal. XIII., hanem az Istennek ítélete előtt mind egyig bünösök és hazugok vagyunk Rom. III. Psal. CXV. Mi reánk átok szálla, mint a Moyses ötödik könyvének XXVII. részében írva vagyon. És el kárhoztat bennünket, mint Isten törvényének meg utálóit és meg törőit. Azt is mondja, hogy minden ember átkozott, valaki a törvének minden mondásit be nem tellyesíti. Attól kedig, a törvének átkától és ítéletitől a Krisztus minket megszabadított, ki a mi gondunkat fel vötte, a törvének eleget tött és mind azokat, a kik ő benne biznak,

attól a törvén átkának sentenciájától meg szabadította. És akképpen mentött meg bennünket a törvéntől az ő halálával, mint erről bizottságot teszen szent Pál Apostol Galat: III. ezt mondván: A Krisztus meg váltott minket a törvénynek átkától, mikor mi érettünk átokká lón. Mi módon lón kedig átokká, bővebben meg beszéli Sz. Pál. és ezt mondja, Mert meg vagyon írva, hogy minden átkozott, a ki fán függ. Ez a törvénynek sentenciája közönseges képpen mindeneken rajtok volt, a kiket fel feszítöttek. Kik közé a Krisztus is oda számláltaték és külső képpen a keresztnék szégyenségét és átkát el kellye szenvednyie és a gonosz tevők közé számláltaték és ítélteték. De Krisztus a belső átoknál és kárhozatnál hatalmasb vala és azt meg bír á és meg töré, úgy annyira, hogy immár minket se tarthasson az ő birtokában és köteleben. Mert noha minket is külső képpen meg átkoz, szidalmaz, utál és el kárhoztat, mint igaz a Krisztust, miérthogy a Krisztus ábrázatjához hasonlatossá kelly lennünk. De azért belső képpen szabadossak és áldottak vagyunk, a törvén belső képpen hozzánk sem férhet és ennek utánna immár minket nem vádolhat, sem kárhoztathat. Mert ha a Krisztus által az ISTEN mi velünk vagyon, ki volna ellenünk? Rom: VIII. Azt írja Sz. Pál a Galacia-beliéknék is levelének IIII. részében: Mikor az idő be telék, el bocsátá Isten az ő fiát, ki asszonyi állattól lón, ki a törvénynek köteles lón, hogy azokat kik a törvénynek köteleben valának, meg váltanája. A Krisztus mi érettünk a törvénybe, az az a büntetésbe esék, hogy attól mi meg szabadolnánk és az Istennek választott fiai lennénk. Kiről Ésaías Próféta is azt mondja könyvének LV. részében: Ingyen vétettetek meg, ingyen szabadultok meg. Azért mondja Sz. Péter is, hogy az ártatlan báránnak drágalátos vérével szabadítottunk meg.

A Krisztus szenvedésének második haszna ímez, hogy a büntől szabadosok vagyunk, a kedig mind egy az elsővel, a kiről mastan szólánk. Mert ha a törvéntől szabadosok vagyunk, tahát a büntől is meg szabadoltunk. Nem hogy bünt nem tennénk, avagy immár semmit nem vétkeznénk, de hogy ezután immár a bűn minekünk bűnné nem tulajdonittatik, rajtunk sem hatalmaztatik a törvény által. Azért mondja Sz. János levelének első részében, hogy a Krisztusnak vére tisztít meg minket bűneikből. Sz. Pál is azt mondja a Sidóknak irt levelének IX. részében, hogy az vér tisztítja meg a lelki ismeretet a halálos cselekedetektől az

élő Istennek való szolgálatra. A Corinthusbelieknek irt első levelének ötödik részében is azt mondja: Azt, a ki bünt nem tudott, mi érettünk bűnné tövé, hogy ő benne Istennek igazságává lennénk. A Krisztus mi érettünk vétéké, az az bűnné lött és őbenne akképpen engesztelte meg az Atya őmagát mi hozzánk és úgy békéllött meg velünk.

Az örök haláltól meg szabadultunk.

Hogy ha a törvének átkától és a büntől szabadosok vagyunk, tehát a büntől, haláltól s a pokoltól is meg szabadultunk és bátor-ságunk vagon, mely a Krisztus szenvedésének és halálának harmadik haszna. Mert a bűnnek Soldja a halál (Rom: VI.) és a bűn rólunk el vétetett és meg rontatott. Tahát ebből ki tetszik, hogy a halál is el vétetött és immár mi ellenünk semmi hatalma nincsen. Annak okáért fenyegeti Krisztus a halált az Oseás Próféta könyvének XIII. részében azt mondván: Ó halál, te haláloed leszek. Mert mikor a Krisztus igaz élet volna, a halál őtet meg nem győzheté, hanem a halált ő birá meg, fulánkját ki vövé és a poklot el töré. Amint azon helyen Oseásnál Krisztus önnen maga mondja: Én megmentöm, úgymond, őket pokoltól és haláltól meg szabadítom. Úgy vetteték ki a Sáthán, is a mint Krisztus Urunk Sz. Jánosnál XII. mondja: Hogy mi rajtunk ne kegyetlenkedhessék a pokolnak és halálnak kínjával. A kedig mind abból vagon, hogy a Krisztus a törvének erejét el vötte és a büntől meg szabadított.

A Krisztus szenvedése által békéllöttünk meg az Istennel.

Negyedik haszna, hogy nem csak a törvéntől, büntől, haláltól, pokoltól és ördögtől szabadultunk meg, hanem még az Atya ISTENNEK is kedvébe lettünk a Krisztus szenvedésének és érdemének általa. Mert ő mi érettünk az Atyát meg elégitötte és minket ővele meg békélltetött, a mint Sz. Pál Apostal a Rómabelieknek irt levelének V. részében bizonítja, mondván: Mikor még ellenségi volnánk, az Istennel meg békéllénk az ő fiának halála által. A Corinthusbelieknek irt másod levelének ötödik részében is azt mondja, hogy az Isten meg engesztelte magát mi hozzánk a keresztnék általa. A Colossabelieknek irt levelének első részében is elé számlálja és öszve foglalja ezzel a Krisztus szenvedésének ide fel meg mondott hasznait és így szól az Atya Isten felől: Ki minket meg szabadított, úgymond, a setétségnek birodalmából és az ő szerelmes fiának országába vitt bennünket.

Annak felette a Krisztus halálának általa nem csak az Atya Istennel, hanem a Szent Angyalokkal és minden egyéb teremtött állatokkal is meg békéltettünk. Mert ha az Atya Isten az ő fiának általa minékünk kedvez és immár jó akarónk s kegyelmes Istenünk, tehát ugyan azon akarattal vagynak, azont teszik ő általa minden teremtett állatok is és egyeseknek kelly mi velünk lennyiek. Mert ő benne lőtt, úgymond, kellyemetessé az Atyának tellyességgel mindenekben lakozni és ő általa mindeneket meg békéltetnyi őmagával, békességet szerezvén az ő kereszttinek vére által, azon által, akar a melyek a földön s akar a mennyben vagynak. És titeket kik régente el idegönültök valátok és elmétekben való ellenségek a gonosz cselekedetekben, mind azon által mostan meg békéltetött az ő húsának testében, halálának általa, hogy titeket, mint Szenteket és meg fedhetetleneket s bűn nélkül valókat mutatna be az ő színye előtt. Egyébött is sok helyen magyarázza a Szent írás minékünk mint békéltettünk meg az Atya Istennel és mimódon helyheztetött minket örökösül a mennyeknek országában.

Ötödik haszna az új Testamentom, mely minékünk igéri és Testamentom szerént hagyja bűneinknek bocsánatját, melyet Krisztus az ő Szent halálával erősített és confirmált meg, mint a Sidóknak irt Epistolának IX. részében írva vagon: És annak okáért, úgymond, az új Testamentomnak Szerzője, a halálnak közbe járása által azoknak a bűnöknek váltságára, melyek az első Testamentom alatt valának, azok a kik hivatattak, az örökké való örökségnek igéretit vegyék. Mert a hol Testamentom vagon, szükség, hogy a Testamentom tevőnek halála által legyen meg: mert a Testamentomnak a meg holtakban vagon ereje, mivelhogy akkor meg semmi hatalma nincsen, mikor a Testamentom tevő él. Mely igékből nyilván ki tetszik az új Testamentom (melyben bűneinknek bocsánatja vagon), hogy a Krisztus halála által szereztetett, meg pecsételtetött és meg erősítettött. Azért híja Krisztus a pohárt is ő vérében való új testamentomnak, mely bűneinknek bocsánatjáért ontatik ki Matth: XXVI. I. Corinth: XI.

Végezetre a Krisztus az ő halálával és szenvedésével minékünk a hasznót szerzötte, hogy a mi nyomorúságink is az Istennek előtte kedvesek legyenek. És immár ennek utánna ne átok, avagy büntetés, hanem szent áldomás és a mi régi emberünknek, az az, az ő Ádámnak s a mi álnok testünknek meg gyalázása legyen.

Az új testamentom a Krisztus halálával erősítettött meg.

És akképpen a mi nyomorúságunk, háborúságunk és halálunk szentséges és kedves áldozat. Mind az kedig csak a Krisztusnak érdemeiért és haláláért vagyon, a mint Szent Pál a Rómabelieknek irt levelének VIII. részében bizonságot teszen, ezt mondván: A kiket még annak előtte ismert vala, azokat még előbb el végezte, hogy hasonlatossak legyenek az ő fiának ábrázatjához, hogy ő legyen első szülött sok atyafiak között. Azért immár mint igaz a Krisztusnak áldozatja és halála az Atyának előtte, hogy tiszta kellyemetes áldozat volt: ugyan azonképpen minden keresztyéneknek szent áldozat legyen, nem őmagoktól, hanem a Krisztusért, kinek tellyes voltából meritöttünk és az ő kedvejért mindnyájan kedvet nyertünk. Ioan I.

Mimódon lehetünk részesek a Krisztus szenvedésének hasznaiban.

Miért hogy mi jól értjük minden dolgát és hasznát mit szerzött a Krisztus az ő szenvedésével és halálával, immár utól tanoljuk meg azt is, mint lehetünk abban részesek. És ennek utánna a mi életünket és erköcsünket úgy rendeljük, hogy a mi idvözítő Krisztusunkat kövessük, hogy ő hozzája hasonlatossaknak és ő tanítványinak ismertessünk.

Akkor leszünk kedig mi részesek a Krisztusnak szenvedésében és halálában és annak úgy vehetjük hasznát, mikor azt hisszük, hogy mi mind elkárhozott bűnösök voltunk és a Krisztus hogy csak az ő szerelméből és kegyelméből a mi hasznunkért és kedvünkért minden érdemünk nélkül azt el vötte. Továbbá, hogy nincsen, nem is kelly minekünk több közbejáró a Krisztusnál, hanem csak egyedül ennek érdeméből kelly idvözölnünk. Mert a Krisztusnak kereszti halála és feltámadása, élete, igazsága és ártatlansága minekünk mind ajándékképpen adattanak, hogy tulajdonink legyenek. Erről mondja Sz. János az ő Evangéliomjának első részében: Hatalmat ada mind azoknak, hogy Istennek fiai legyenek, valakik az ő nevében hisznek. Bizon dolog kedig az, hogy senki külömben Istennek fiává nem lehet, hanemha szent, jámbor és igaz leszen. Mi kedig a mi erőnkől és tehetségünkől semmi képpen azt nem mívelhetjük. Annak okáért, mondja ő, hogy azt a Krisztus adta minekünk. Mert a Krisztus által vettük azt, a mit semmiképpen a mi cselekedetünkkel nem érdemlünk vala. Mi által adatik kedig az minekünk? A hit által. Mert azt mondja Sz. János,

hogy mindeneknek ő adta azt a hatalmat, hogy Istennek fiai lehessenek, a kik az ő nevébe hisznek. Tahát csak azoknak vagyon hatalmasságok, a kik nem az önnön cselekedetekben és igazságokban hisznek, hanem csak a Krisztusnak nevében, ki Jézus, az az idvezítő, ki nélkül semmit nem tehetünk, és kinek érdeme nélkül minden dolgaink kárhozatban és átokban vagynak, akar mely igen szentségesek és jók legyenek is.

Ekképpen az igaz hitnek általa mind miénkbe tesszük valamije a Krisztusnak vagyon, úgymint ártatlanságát, szentségét, igazságát, menyországát és örök életit, melyeket csak az igaz hit által veszünk és úgy részeltetünk a Krisztusnak jovaiban. Nem hogy azért adná az Úr Isten mind ezeket a mi hitünkre, mintha a hit mimagunktól való dolog volna, de hogy az a mi kezünk és eszközünk, mellyel az idvözítő

Csak a hitnek kezevel nyolhatunk a Krisztushoz és az ő joihoz.

Krisztust meg foghatjuk és vesszük. Mert immár nekünk minde- nek késszen és adva vagynak és a Krisztus mindeneket meg nyert. Azért a hitnek semmi annál egyéb dolga nincsen, hanem csak azokat az jókat szedi el, a Krisztushoz bátorsággal ragasz- kodik és abban semmit nem kételkedik, hogy az ő érdemével őneki mindeneket meg nem nyert és szerzött volna. Mert a Krisztus minékünk ajándékon adatott idvözítő, kit az Atya adott minékünk előnkbe és aki őtet veszi s nála akarja tartanyia, annál az embernél vagyon. Aki kedig őtet venni nem akarja és magánál nem akarja tartanyia, hanem az önnön cselekedetihez és igazságához akar ragaszkodni és biznyi, az örökké elkárhozik. Ugyan azonképpen a Krisztus által arra is hatalmunk vagyon, hogy Istennek fiai lehessünk. És a kik az ő nevében hisznek, azok őmagokat és az ő cselekedeteket meg tagadják és csak a Krisztusnak nevében örvendeznek és dicsekednek, csak azt vallják ő életeknek és őáltala igyekeznek szentté lenni.

Mikor a Krisztust és minden ő érdemét s hasznát, melyet ő minékünk az ő életében és halálában szerzött, az ő benne való igaz hitnek és remétségnek általa ekképpen mimagunknak tulajdonítjuk, tahát azon is igyekezzünk, hogy a Krisztust tikörül és példajól előnkbe vegyük. És noha cselekedetinkkel (mint meg halljuk) semmit nem érdemlünk, de azért e földön cselekedet nélkül nem lehetünk. Annak okáért minden életünket, cselekedet- tinket és óránként való dolgainkat a Krisztus szerént rendeljük, kit az irás minékünk kétképpen ad előnkbe.

Először úgymint idvözítőt, mert a mint meg hallánk csak ő a mi idvösségünknek feje. Annak utánna kedig az irás ötet minekünk példájól adja, hogy ő vele egyetembe az ó Ádámot meg gyalázzuk és meg öljük. Mert azt mondja Sz. Pál, hogy valakik meg keresztelkedtünk, az ő halálára keresztelkedtünk meg, az az, hogy a mi testünket és álnokságos kívánságainkat ő vele megfeszítsük, meg enyheítsük és az ő éktelen indulatinak helyt ne adjunk. S úgy mutathatjuk mimagunkat keresztyéneknek lennyi. Mert a ki bünt és az Istennek bűn ellen való haragját igazán meg ismeri és meg gondolja, mely igen nagy munkával és nyomorúsággal kellyett azt mi rólunk a Krisztusnak el vennyie, az az ember kétség nélkül szíve szerént gyűlöli a bünt. Mikoron kedig a bűnnek ellene nem állhat, igen el búsol rajta és tellyes szívéből bánja. Annak felette mindenképpen azon jár, hogy a bűnnek eleit vehesse, az ő álnok testét meg győszhesse és zabolában viselhesse. Továbbá azt bizonyjal hiszi, mely igen kegyes Istentől adta magát őneki az Atya Isten az idvözítő Krisztus által és miképpen szolgált az Isten őneki minden érdeme nélkül, ő kedig viszontak az Istennel semmi jót nem tehet, hanem az ő felebarátjával teszen jól, kit az Isten őreá bizott és ő neki ajánlott.

Nem csak barátjával teszen kedig jól, hanem még ellenségével is, mert a Krisztus ötet noha ellensége volt, de mégis hozzája vötte.

Ekképpen teremt mi bennünk jó gyümölcsöt a Krisztus szenvedéséről való elmélkedés, az az, hogy a mi ó Ádámunkat meg öli és meg feszíti. Azért dicsekedik Sz. Pál, hogy a Krisztussal meg feszítettött Galat: III. Annak utánna azon Galaciaibelieknek írt levelének ötödik részében ismeg azt mondja: Valakik a Krisztusba öltöznek (a hitnek általa), avagy a kik Krisztusé, azok minden kívánságoknak meg feszitötték az ő testöket, hogy (a mint oda fel emlitem) mi az ó embernek szenvedésében, keresztiben és halálában a Krisztusnak szenvedéséhez és halálához hasonlatossak legyünk. Mert azt Isten úgy rendelte. Rom: VIII.

SOMMÁJA

Rövid beszéddel így érthetjük meg igazán a Krisztus szenvedését minden hasznaival és okaival egyetemben, melynek általa mi a haláltól, büntől és pokoltól meg szabadoltunk és a mi mennyei örök országunkra és hazánkra választattunk. Annak utánna mi-

módon kelly nekünk a menyei Istennek mivelünk való ilyen nagy jó téteményit csak az igaz hittel magunknak tulajdonitanunk. És a mi életünket s minden dolgainkat úgy rendelnünk, hogy nyilván meg ismerjenek mindenek bennünket a Krisztusnak kedves fiainak és tanítványinak lennünk. De mivelhogy a mi tulajdon erőnkől ezeket nem tehetjük, kérjük arra az Atya Istent, hogy a Krisztus Jézusért segítsen bennünket és adja az ő szent Lelkét, hogy igaz hitben, szeretetben és tökéletes reménségben élhessünk és az Úrnak nagy napján igazaknak találtassunk. Ámen.

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUSNAK Dicsőséges Fel Támadásáról való Predicacio.

Miért hogy e mai napon a régi szokás szerént a mi idvözítő Urunk Jézus Krisztusnak dicsőséges és diadalmas fel támadása ünnepét és dicséretes emlékezetit szenteljük és az ünnep napokat a hív keresztyéneknek igaz Isteni tisztelettel kelly el mulatnyiok, mely ünnep szenteles semmi nem egyéb, hanem az Isten igéjének igazán való hirdetése és hallgatása: Illik, hogy minekünk most a Krisztus fel támadásáról legyen kiváltképpen való tanóságunk. Értsük meg azért mi legyen a Krisztus fel támadása és az ő szent-séges fel támadásával mi hasznot hozott minekünk, a mint ennek előtte az ő szenvedéséről és haláláról szólánk.

Micsoda a Krisztus fel-támadása

Először azért ne alítsuk a Krisztus fel táma-dását olyannak lenni, mint a Lázárnak fel táma-dása volt, hanem test szerént is fel támadott, de annak felette lélek szerént a halálnak is Urává lött, meg győzte őtet, őmagával örök életet hozott és ő vele egyetembe minden hívő emberek fel támad-tanak és a halált meg győzték. Ő kedig nem csak idő szerént való életet nyert, hanem lelki életet is hozott. Mert mint annak előtte a testi halálnak és keresztnek általa, a bűnnek és pokolnak lelki halálát hogy meg rontá és meg ölé, ugyan azonképpen az ő fel támadásával nem csak idő szerént való életet és békeséget ho-zott, de őnmagával egyetembe az örök életet s idvösséget is vissza hozta és fel támasztotta.

Hány képpen való a Krisztusnak fel táma-dása.

Kiből meg tanolhatjuk, hogy a Krisztus két képpen támadott fel. Először test szerént, mely testi fel támadásával az ő meg holt, utálatos, erőtlen és természet szerént való testét elevenné, dicsőségessé, hatalmassá, természet felett valóvá és lelki testté tövé. Erről az ő fel tá-madásáról igaz elég irásunk vagyon. Matth.: XXVIII.—Marc:

XVI. Luc: XXIII. Ioan: XX. és XXI. És az Apostoli cselekedetről irt könyvnek I. II. és XIII. részében holott akképpen szól Sz. Pál: Mi is azt hirdetjük, úgymond, tinektek, hogy azt a régi fogadást, melyet tőn a mi atyáinknak, be tellyesíté Isten az ő maradékinak, az az minekünk, fel támasztván a Jézust, mint az első Psalmusban írva vagyon. A Corinthusbelieknek irt első levelének XV. részében is azt mondja, hogy a Krisztust az ő fel támadása után többen látták ötszáz atyafiaknál, attól meg válva, hogy annak előtte a tizenkettőnek és egynehány atyafiaknak őnmagát adta, kiről az Evangélistáknál nyilván való irásunk vagyon.

Másodszer a Krisztusban belső és lelki fel támadás is lőn, az az, hogy ő a halálnak, pokolnak, bűnnek és Isten haragjának rettegéséből meg menekedett és örökké való öröme, életre, idvőségre, békeségre és vígasságra jutott. Erről dicsekedik és szól a Királyi Profétának szája által Psal: XV. és azt mondja: Meg mutatad énnékem az életnek útát, vígassággal töltesz be engemet a te szinyeddel, a te jobbodon mind végig gyönyörűségek vagynak. Annak utánna a XXX. Psalmusban is azt mondja: Az én siralmamot öröme fordítottad, el metéléd az én zsákomat és vígasággal környékezel meg engemet. Mely mondások mind arról való örvendezések és hála adások, hogy a mennyei Atya Isten az ő fiát, a Krisztust ki szabadította a halálnak és pokolnak rettegéséből. De nem csak egyedől őmagát, hanem még annak felette ő vele egyetembe és ő általa minden hív keresztyéneket is, kiről ennek utánna majd többet szölok.

Mimódon lött kedig historia szerént a Krisztus fel támadása, mint támadott fel husvét napján hajnalba, nap támadatnak előtte, hogy az asszonyiállatok a koporsót üresen találták, az Angyal őket meg vígasztalta és az ő fel támadását nékiek meg mondotta, a négy Evangélisták ezt mind szépen meg irták s ennek előtte is hallottátok. Azért mostan arról semmit nem szölok, hanem inkább rövideden azt beszéllem meg, mi hasznot szerzött és hozott a Krisztus minekünk az ő fel támadásával és ővele egyetembe mint kelly be mennünk az új életre.

De míg arra mennénk, annak előtte szölok rövideden a Krisztusnak ártatlanságáról és Istenségéről, melyeknek általa ő hatalmasképpen meg rontotta a halálnak torkát, meg dúlta a pokolnak gyomrát és a halálból hatalmason fel támadott. Mert

a Krisztus miért hogy tellyességgel bűn nélkül való tiszta és ártatlan vala, a halál és pokol őtet meg nem bírák.

Mert mivel hogy a halál a bűnnek jutalma Rom: VI., de a Krisztusnak semmi bűne nem volna és semmi vétket nem tudna II. Corinth.: V. semmi közti nem lehetne ő hozzá, hanem hamissan támada a Krisztusra. Annak okáért el veszté birodalmát, hogy ok nélkül nyolt volna a Krisztushoz.

A Krisztusnak ártatlan-
sagáról.

Azért a Krisztusnak ártatlansága volt annak oka, hogy a halál és a pokol (kiknek csak a bűnösökön vagon hatalmok: mert a bűnnek miatta jött be ez világra a halál Rom: V.) őtet meg nem tarthatták és el nem nyelhették, hanem mindenek ellen szabadon és hatalmasképpen mehet vala az életre és úgy támada fel a halálból.

Még kedig az ártatlanságnak felette az is nála vala a Krisztusnál, hogy ő az Istennek természet szerént való fia vala. Azért a halál és semminémő szerencsétlenség őtet meg nem tartóztathatja. Mert ezzel ő maga dicsekedik Krisztus Urunk Ioan X., hogy őneki hatalma vagon az ő lelkének le tételére és annak ismég fel vételére. És hogy azt senki őtőle el nem veszi, hanem maga teszi le. Ki

A Krisztus a halálnak
és életnek ura és Istene.

semmi nem egyéb, hanem mintha azt mondaná: Én vagyok mind a halálnak s mind az életnek Ura és Istene és az én akaratom szerént cselekedem övélek. Azért írja Sz. Pál Rom: I., hogy ennek általa bizonyult meg Isten fiának lennyi, hogy a halálból fel támadott. Mert senki a halál előtt el nem mehet, a mint Szent Dávid LXXXIX. Psalmusában mondja: Kicsoda az ember, ki él és halált nem látna? meg menti az ő lelkét a pokolnak kezétől. Mert Sz. Pál is a Sidóknak irt levelének IX. részében azt mondja, hogy minden embernek meg kelly halni s annak utánna ítéletre megyen. Azért a Krisztus mivelhogy nem csak ember, hanem Isten és minden teremtett állatoknak éltetője, sőt amint Io: XIII. mondja, ugyan természet szerént való élet volna, lehetetlen dolog vala, hogy a halál őtet meg győzhette és meg tarthatta volna, amint Sz. Péter Act: II. tanít, azt mondván: őtet (az az a Krisztust) az Isten felkölté, a halálnak fájdalomból meg oldozván, a mint lehetetlen dolog vala, hogy őtet az meg tartóztathatnája. Mert mivel hogy ő vala az Istennek szente, a pokolban nem maradhata, az ő husa meg sem senyedhete, a mint az ő mondasát Sz. Péter Apostol a XV. Psalmusból meg bizonyítja.

Könnvű immár ebből arra a kérdésre megfelelnünk, mi legyen az, hogy a Krisztusnak szenvedése, halála és a pokolbeli kárhozatnak látása, kikben Krisztus egy kevés ideig volt, hogy mind

Mi módon lehet elég tétel a Krisztusnak idő szerént való áldozatja a mi örök kárhozatra való bűneinkert.

ez egész világ bűneiért elég tétel legyen, mely világ az Istennek igaz ítélete szerént örökké való kárhozatot és büntetést érdemlene. Mert arra ímezt felelhetjük, hogy ez elég tételnek a Krisztus személye által vagyon hatalma és elégsége. Mert mivelhogy ő bizony Isten volna, mind azon által mégis magára vövé azt a meg lakolást és kín szenvedést. Azért méltán ítéljük az ő kínját, kit Krisztus ő felsége szenvedött, oly érdemesnek és böcsületesnek lenni, hogy mind ez egész világ bűneiért igaz eléggé való meg füzetés. Mert mint szinte az emberi bűn, mellyel a mennyei felség meg útáltatik és káromlással illetetik, hogy az örökké való kínoknak büntetését érdemli vala, ugyan azonképpen a minemő kín vallást az Istennek fia ő magára fel vön, mind örökké elégképpen valónak kelly lenni mindenekért, a kik az ő nevében hisznek. Mert a mennyei felségnek annyi dicsősége vagyon, hogy méltán szenvednek mind azok örökké való kínokat, a kik őtet meg bántják. Méltó tehát az is, hogy mind azoknak örökké való örömfők és vigaságok legyen, a kikért ő olyan nagy szégyen vallásra és kín szenvedésre jutott. Immár azért mivel hogy a Krisztus Jézus Istennek fia és az ő szent Atyjával egyenlő állapotja és dicsősége vagyon, ha mi érettünk meg füzetett és az ő Atyját a mi bűneinkert meg elégitötte: méltó, hogy az ő személyéért, ki Isten és ember volt, ez elég tétel is mind örökké elégképpen való legyen. Mert valaminemő nagysága, felsége, véghetetlensége és örökké való személye annak a személynek volt, a ki azt a kín szenvedte, illik, hogy ugyan olyan nagy felséges legyen az ő meg váltsága s elég tétéle is örökké meg maradjon és véghetetlen képpen való legyen.

A Krisztus fel támadásának hasznáról.

Immár azért, ha ezt tudjuk, hogy az ő ártatlanságáért és Istenségéért a halálból örök életre fel támadott, számláljuk elé revideden a gyümölcsét is, az az hasznát és velünk való jó teteményit, melyeket minekünk az által szerzött és érdemlött. De leg először azt kelly eszünkbe vennünk, hogy valamit Krisztus az ő halálával érdemlött, ahhoz annak utánna az ő fel támadásában

A Krisztus az ő szenvedésének érdeméhez az ő fel támadásával jutott és úgy hozta mi nekünk.

jutott és úgy hozta magával minékünk. Azért a fel támadásnak hasznai sem sokkal különböznek az ő szenvedésének hasznaitól. Minek okáért azokról mastan csak rövid beszéddel szólok, mert a mint hallottátok azokról a Krisztus szenvedéséről való tanoságunkban is szóltam.

A Krisztus fel támadásának első haszna ímez, hogy az által vagyon büneinknek bocsánatja, noha még mi magunkban bünt ismerünk és attól meg tellyességgel el nem váltunk. Mert a Krisztus mi érettünk meg hala, de a halálban nem marada (ott kellyett volna kedig maradnyia, ha a mi büneinkért eleget nem tehetett volna). Azért abból következik, hogy az ő fel támadásában ő magával büneinknek bocsánatját hozta és nekünk ajándékképpen adta. A mint Sz. Pál I. Corin: XV. bizonítja, ezt mondván: Ha a Krisztus fel nem támadott, tehát a mi hitünk hijába való és ti mégis a ti bűneitekben vagytok. Annak utánna ismég azt mondja: De a Krisztus fel támadott halottaiból s azoknak elől járója volt, a kik el aludtanak vala. Mert a halál ember által lön, azért a meg holtaknak fel támadása is ember által adatek. A mint Ádámban hogy mindenek meg hálnak, ugyan azonképpen a Krisztusban mindenek meg elevenödnek. Annak utánna kedig mégis csúfolja a halált és azt mondja: Hol vagyon halál a te fulánkod? A halálnak fulánkja kedig a bűn. Azért immár ebből ki tetszik, hogy a Krisztus a halált meg ölte az ő hatalmának általa (a mint az ő szenvedéséről való tanoságból meg hallátok) és az ő fel támadásával büneinknek bocsánatját hozta. Mert minden hívek fel támadtának ő vele egyetembe az ő bűnökből, úgy hogy immár a bűn nekiek nem árthat, noha a bűnről addig tellyességgel meg nem szabadulhatnak míg e halandó testben élnek. Mert a Krisztus a koporsóból hozta meg nekiek az ő bűnöknek bocsánatját.

A második haszna az elsőből származik és ímez, hogy a Krisztus az ő fel támadásával a Törvént rólunk el vötte, az az meg mentötte s meg szabadította attól a mi lelkünket és meg csendesztötte. Mert ha a Krisztus az ő fel támadásával, a bűnnek zsoldját, a halált meg ölte és minékünk büneink bocsánatját hozta, tehát a bűnnek erejét is, a törvént, a mint I. Cor. XV. írva vagyon, semmivé tötte, hogy ennek utánna minket ne vádolhasson. Arról Sz. Pál Rom. VIII.: A léleknek törvénye (azaz az Evangéliom) ki meg elevenit, meg szabadított engemet a bűnnek és halálnak hatalmából. Az Evangéliom által való meg elevenedésnek kedig

a Krisztus feltámadásától vagy on ereje. Mert ha a Krisztus fel nem támadott volna, tehát minden predikálásunk és hitünk hijába való volna, a mint Sz. Pál a Conrinthusbelieknek irt első levelének tizenötödik részében tanít.

Harmadik haszna, hogy az ő fel támadásával a haláltól meg szabadultunk. Azért dicsekedik a Sz. Pál az ő meg mondott írásában az Óseás Prófétával egyetemben, ezt mondván: El nyeletett a halál a győzödelemben. Mint ha azt mondaná: A Krisztus győzödelmes halála a halált el nyelé, meg emészte és semmivé tövé, hogy ennek utánna mi ellenünk semmi hatalma ne lehessen. Az ő kietlen tekinteti sem egyéb, hanem csak olyan, mint a mely lódaráznak fulánkja nincsen, ki nagy haraggal dong és szárnyait harsagtatja, de azért ugyan nincsen fulánkja, nincsen is senkit mivel meg marnyi és meg sebesitenyi. Erről szól Krisztus Urunk szent Jánosnál XI. részében és azt mondja: Én vagyok a fel támadás és az élet, a ki én bennem hiszen, még ha meg holt volna is, él. És minden valaki él és én bennem hiszen, soha örökké meg nem hal. Mely igékkal azt jelenti Krisztus, hogy semmi nem egyéb a híveknek halála, hanem csak álom.

Mert mint az aluvó ember hogy él és fel kelhet, ugyan azonképpen a hív ember, ha test szerént meg hal is, de azért a halálban nem marad, hanem életre megyen. Sőt inkább a halál ő neki igaz ajtója, mely által e nyavalyás és veszedelmes életből az örökké való igaz életre megyen. És abból az álomból fel serken s annak utánna osztán mind örökké vigyáz és élni fog. Annak okáért híja a szent írás a híveknek halálokat álomnak, a mint az ő és új Testamentomban sok helyen olvassuk Dávidról, Ezechiásról, Sz. Istvánról és az Istennek több híveiről.

Negyedik haszna a pokolnak meg romlása és el pusztulása, hogy az örökké való dög haláltól és átoktól immár meg szabadultunk és bátorságunk vagy on. Mert azt mondja Sz. Pál I. Cor: XV. hogy a Krisztus ha fel nem támadott, tehát el vesztenek azok, a kik a Krisztusban el aludtanak. Mely igékből annak kelly következnie, hogy mind bódogok azok, a kik a Krisztusban el aludtanak, ha ő a halálból fel támadott. Annak okáért csúfolja és bosszontja Óseás Próféta a poklot, mondván ezt: Hol vagy on pokol a te diadalmad? Az Apostol is azt azontól hozzá teszi: Hála legyen ke dig az Istennek, úgymond, ki minekünk győzödelmet adott a

Meg romlott a Pokol,
az örök veszedelemnek
országáa.

Krisztus Jézus által. Mert ha a halálban maradott volna, tehát mi mindnyájan el vesztünk volna, a mint az Apostol mondja. De hogy ő a halálban nem maradott, immár el nem veszünk, hanem a pokolból ki szabadultunk és ő velem egyetemben meg bódogulunk.

Birodalmunk vagy az
ördögön.

Annak utánna a Krisztus az ő fel támadásá-
val a Sáthánon és annak minden országán s tag-
jain győzödelmet vött, a mint a Sidóknak irt Epistolának II.
részében írva vagy, hogy Krisztus el vötte az ő halálával
annak hatalmát, a ki a halállal bír vala, az az, az ördögnek,
hogy mi rajtunk ne kegyetlenkedhessék, hanem a Krisztus
ötet az ő fogságába és kötelébe ejtötte és tellyességgel erőtlenné
tötte, annyira, hogy immár semmi birodalma nincsen. Azt
kedig az ő diadalmát nyilván mutogatta az ő fel támadásá-
ban, mikor a pokolnak minden fejedelemségit rabbá tövé. A mint
a Colossabelieknek irt Epistolának II. részében írva vagy: Meg
fosztván, úgymond, a fejedelemségeket és hatalmasságokat, nyil-
ván mutogatta, dicsekedvén azokon önnön magától. E Sáthán
ellen való diadalomról szól a XXIII. Psalmusban is, mint nyílnak
meg, úgymond, ez világnak kapúji, hogy be bocsássák a dicsőség-
nek királyát. Holott meg kérdik a pokolnak fejedelmi: Kicsoda
az a dicsőségesnek Királya? Meg felel nekik a Próféta: A hatal-
masságnak Ura, úgymond, ő a dicsőségnek királya. Erről szól
Krisztus a példa beszédben is Luc: XI. Mikor az erős fegyveres
az ő palotáját őrzí, akkor mindenek bátorságban vagynak. De ha
ő reá erősb jövend és ötet meg bírándja, minden fegyverit el veszi,
a melyekbe bizik vala és az ő zsákmányát el osztja. Azon képpen
az ördög ez világot csendességben birta és hatalma volt a hamis
Isteni tiszteletben és külömb külömb féle sok bálvány imadásokban
és afféle dolgok által öregbitötte az ő országát és az el kárhozott
Istenteleneknek sokságát, mind addig mígnem osztán a Krisztus,
ki őnálánál hatalmasb vala, annak országára méne és az ő fegyverit
(az az a bünt és halált) el vövé, kikkel ez világot birja vala, és az
ő zsákmányit el osztta s az Istennek választott híveit annak orszá-
gából mind meg szabaditá és meg menté az ő hatalmas kegyetlen-
ségétől.

Hatodik haszna a Sz. Evangéliomnak prédikállása. Mert
a mit az ő tanítványoknak prédikállott vala, hogy fel támadá, meg
parancsolá az ő tanítványinak, hogy azt az egész világon minden

népek között hirdessék. Azért mondja Matth: XXVIII. Hatalom adatott, úgymond, énnekem mind mennyben és földön: menjetek el azért mind az egész világra, tanítsatok minden népeket és őket meg kereszteljétek etc. Meg mondhatatlan nagy ajándéka az ő szent fölségének, kit soha senki eléggé meg nem böcsülhet, mert mind hijába való dolog lött volna az ő születése, szenvedése, halála és fel támadása, ha ki nem hirdettek volna. Hogy hihetnénk Krisztusban, ha ő felőle semmit nem hallottunk volna? Rom: X. Azért hagyta Krisztus azt az ő diadalmát és Sz. Evangéliomát ez világon hirdetetnyi és arra mindeneket reá hívnyi a Szent Apostoloknak és minden hív doctoroknak prédikállása által.

Hetedik haszna, hogy a Krisztus minket az ő fel támadásával a hit által meg igazított. Mert mint a bűnt, hogy az ő halálával semmivé tőtte, azonképpen az ő fel támadásával igazságot hozott. Amint erről Sz. Pál a Rómabelieknek irt levelének III. részében a Krisztusról szólván bizonságot teszen és ezt mondja: Ki el árultatott volt, úgymond, a mi bűneinkért és fel támadott a mi igazságunkért. A Sz. Péter Apostal is az ő első levelének első részében azt írja felőle: Áldott legyen az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, ki az ő bőséges irgalmassága szerint ujonnan szült bennünket az élő reménségre ez által, hogy a Krisztus Jézus halottaiból fel támadott a halhatatlan, meg fertelmezhetetlen és elszáradhatatlan, tinéktek mennyben meg tartott örökségre, kik az Istennek erejéből a hit által meg őriztettök az idvösségre. Ekképpen tött a Krisztus minket jámborokká és igazakká a hit által, hogy ő érette ne csak a bűntől legyünk szabadossok, hanem ő benne való szentek s igazak is legyünk, ha ő által (a mint Sz. Péter mondja) az Istenben hiszünk, ki őtet a halálból fel költötte és őneki dicsőséget adott, ő általa az Istenben minekünk is hitünk és reménységünk lehessen.

Nyolcadik haszna a léleknek élete és bódogsága, mely a meg igazolásból és az igaz hitből következik. Kiről a Sz. Pál Apostal az Efesusbelieknek irt levelének II. részében ekképpen szól: Az Isten ki az irgalmasságban gazdag, az ő mi hozzánk való nagy szerelméért, mellyel minket szeretött, még mikor a bűnnek miatta meg holtak volnánk is, meg éleszte bennünket a Krisztussal (kegyelemből meneködtetök meg) és ővele egyetembe fel támaszta s a mennyek közé helyheztete. Az Óseás Próféta is azt mondja könyvének VI. részében: Két nap el múlva ő minket meg elevenit

és harmadnapra feltámaszt bennünket, hogy az ő színye előtt éljünk. Annak utána Sz. Pál is az Apostoli cselekedetekről irt könyvének III. részében életnek fejedelmének hija ötet. Mert a ki szájával vallja és szívével hiszi, hogy Krisztust az Isten fel támasztotta, idvözül az. Azt az életet és örök idvösséget a Krisztus minékünk az ő fel támadásával nyerte és adta. Annak okáért mondja Krisztus Mária Magdolnának, hogy meg beszéljenje az ő tanítványinak, hogy fel akar mennyi az ő Atyjához és azoknak atyjokhoz. Mint ha azt mondaná: Immár egyenlő képpen való örökségünk vagyon, egy Atyának, egy országunk és egyenlő örök életünk. Mert a meg szentelő és a kik megszenteltettek mind egyek, amint a Sídóknak irt Epistolának II. részében írva vagyon.

Leg utolsó hasznunk a mi halandó testünknek meg dicsőülése és tisztessége. Mert mint a Krisztusban az emberi test hogy minden gyarlóságát le tötte az ő fel támadásában, hogy immár halandó és gyarló ne lenne, se erőtlensége, éhezése, szomjúhozása és semmi egyéb féle nyomorúsági ne lennének, hanem immár halhatatlan és tellyességgel gyarlóság nélkül való lenne. Ugyan azon képpen a mi halandó testünk is, ő vele egyetembe a halottaknak fel támadásában mind örökké olyan dicsőségben és tisztességben maradnak. Kiről így szól Sz. Pál Filip: III. A mi lakásunk mennyégben vagyon, honnan a mi idvözítőnket is várjuk az Űr Jézus Krisztust, ki a mi alávaló testünket el változtatja, hogy hasonlatossá tegye az ő dicsőséges testéhez az ő tehetsége szerint, mellyel mindeneket is az ő birtoka alá hajthat. A Corinthusbelieknek irt második levelének ötödik részében is így dicsekszik Sz. Pál minden keresztyénekkal egyetemben és azt mondja, hogy a mennyégben örökké való házunk vagyon, ha igaz ez el senyvedő testünk el bomol és semmivé leszen is. Mert ha hisszük, úgymond, hogy a Jézus meg holt és fel támadott, tehát az Isten is azokat, a kik el aludtanak a Jézus által elé hozza övéle. Annak okáért szinte akképpen dicsőültetünk meg a Krisztussal, a mint ő mi előttünk az ő fel támadása által hogy meg dicsőült az ő halandó testét halhatatlanná tötte és örök dicsőségre vitte. A mint még annak előtte meg mutatta vala az ő tanítványi előtt a Thabor hegyen ennek példáját Matth.: XVII., mikor az ő színye úgy fénlik vala, mint a nap és az ő ruhái tündöklő fejérek lőnek, mint a hó. De a ki arról többet akar hallanyi, olvassa meg a Corinthusbelieknek irt Sz. Pál első levelének XV. részét, ott meg találja mimódon táma-

dott fel a Krisztus, és mely igen sok hasznot szerzött és hozott
minekünk az ő fel támadásával.

Mimódon kelly élnünk a Krisztus feltámadásának hasznaival.

Mikor Krisztus fel támadásának ilyen nagy hasznait meg
értjük minemő nagy hatalmassággal győzte meg a bűnt, halált,
ördögöt és a poklot, mint szabadított meg minket mind azoknak
birodalmokból, annak felötte kedig az igaz hit által, hogy szentekké,
igazakká és jámborokká tött bennünket s minekünk is ő vele
egyetembe örök életünk és meg dicsőült testünk leszen. Mint
háládatos fiak, illik a Krisztussal új életben, tisztaságban és ártat-
lanságban éljünk. A mint Sz. Pál Rom: VI. int bennünket, ezt
mondván: El temettünk ő vele (az az a Krisztussal) a keresztség
által a halálra, hogy a mint Krisztus halottaiból fel támasztatott
az Atyának dicsősége által, azon képpen mi is új életben járjunk.
De micsoda az új élet? Az, hogy a bűnt el távoztassuk és jóra
igyekezzünk, a mint Sz. Pál azoknak az igéknek utánna azontól
meg mondja: Nem illik, úgymond, immár ezután a bűnnek szol-
gálnunk. A Corinthusbelieknek irt első levelének ötödik részében
is azt mondja, hogy azokáért holt meg a Krisztus mindenekért,
hogy a kik élnek, ez után ne magoknak éljenek, hanem annak
a ki ő érettek meg holt és fel támadott. Ezenképpen dicsekedik
Sz. Pál a Galaciabelieknek irt levelének első részében is, hogy nem
ő él immár, hanem a Krisztus él ő benne. A Corinthusbelieknek
irt első levelének V. részében is arra inti a keresztyéneket: Mert
noha ők szentek és igazak a Krisztusban való hit által, de az ő
testekben való bűnnek maradéki miatt bűnössek és hamissak,
hogy őmagokból ki tisztítsák a bűnnek ő kovásszát és ekképpen
szól: Avagy nem tudjátok-é, úgymond, hogy egy kicsiny kovász
mind az egész tésztát meg savanyítja? Tisztítsátok ki azokáért
az ő kovászt, hogy új tésztává legyetek, mint hogy kovász nélkül
való kenyerek vagytok. Mert a mi husvéti bárányunk a Krisztus
mi érettünk meg áldoztatott. Annak okáért ünnepet szenteljünk
nem az ő kovászbán, sem a gonoszságnak és álnokságnak kovászá-
ban, hanem kovász nélkül való kenyerekben, az az tiszta és igaz
életben és igaz mondásban. Mely igékkel Sz. Pál nyilván meg
mondja, hogy a régi fertelmes életet, melyet Ádámtól vettünk,

elhagyjuk és ujonnan való lelki életet kezdünk és kövessünk, melyre a Krisztus bennünket vitt. És mindenkor jobban jobban ki tisztetsuk, mikor magunkban gonoszságnak kovásszát találjuk. Mert ha a Krisztussal fel támadtunk, tehát mennyei dologra igyekezzünk, a hol Krisztus az Atya Istennek jobbán ül Coloss: II. Az az a földi el veszendő dolgokat hátra hagyjuk és a mennyei örökké meg maradandókra igyekezzünk és óhajtsunk, hogy a Krisztus fel támadásának és az ő ajándékinak, a kiről imént szólék, mi bennünk tehetségek és erejek lehessen. Hogy a mi keresztyéni új életünk által mimagunkat az Istenhez háládatosoknak bizonyítsuk, felebarátunknak használjunk és segítséggel legyünk. Hogy a mi jámbor életünkhöz képest, a kívül valók is az igaz hitnek ismeretire térjenek, magokat meg jobbitsák és az Istent dicsőítsék. Ki adja minekünk segítségül az ő Sz. Lelkét, hogy ezekben el járassunk, a mi idvözítő Urunk Jézus Krisztusnak általa, kinek legyen dicséret, tisztesség és dicsőség mind örökké örökké. Ámen.

AD LECTOREM CANDIDUM

SI delicatulis quibusque ad amussim haec nostra versio non arrideat, scimus nihil tutum esse a calumniatoris morsu et imperitos quosque suo vicio propensiones esse ad carpandos piorum conatus, quem prodesse proximo ad aedificationem.

Nos talentulo nobis commissio negociamur, illi videant quos fructus vitae ac salutis suae aduentanti Iudici supremo offerant. Nec stolide doctiora,
perferentibus inuidebimus. Magis
exercitati diuino freti
auxilio meliora
dabimus.
Vale

Prima tuae daemon fraudis meditatio nostra
Magna ruina fiet gloria Christe tibi.
Concidat ipse Sathan cum tota plebe nefanda,
Dogma tuum Christe plebs pia rite colat.

IN ZOILUM

Cum mea non tibi sint nocumento Zoile scripta,
Fac carpas modice, quae pia charta tenet.

FÜGGELÉK.

I.

A

Legfelségesebb
és Legkegyesebb MIKSA
Hercegnek, Csehország Királyának,
Ausztria Főhercegének. Burgundia Hercegének
stb., Legkegyelmesebb Urának: Istentől, az Atyától
kegyelmet és békét kíván a Jézus Krisztus által.

Nem tudom eléggé megsiratni, Legfelségesebb Herceg, e parányi lapon, a mi messzire ismert nemzetünknek és hazánknek sanyarú romlását és szakadatlan nyomorúságát. A mi hazánk minden, történelemmel foglalkozó tudós ítélete szerint mind a mai napig a barbároknak a többi nyugati keresztyén nemzetek ellen való betöréseivel szemben paizsként állott: szerencsétlenségünkre minket most nem csupán a Mohamedánok bőszerű dűhe, hanem a hazánkban lévő Antikrisztusnak vérengző dühössége is pusztít. Bizonyára nyugodtabb lélekkel tudnók szenvedni a tetet fenyegető veszedelmeket, ha a léleknek Isten Igéjéből merített belső vigasztalásai el nem hagynak minket, amelyektől teljesen megfosztani törekszik minket az Epikureus főpapok csapata (akik a szegény Krisztusnál hatalmat és a vallás tantételeinek fényes címe alatt inkább a maguk, mint az Isten dicsőségét keresik), hogy ennek következtében testben és lélekben egyszerre pusztuljunk el. Hogy ezekre a bajokra szerény tehetségemhez képest valami orvosságot adhassak — először is üdvözölve Te Királyi Felsegedet — Felsegednek városkájában, Óvárban a legnagyobb gonddal és költséggel nyomdát állítottam fel. Hogy abban a tanításnak milyen fajtája nyomtattatik, annak rövid megvallását ebben a három beszédben — amelyek az egész keresztyén hittan sarkéteteit tárgyalják — Királyi Felseged tanácsosainak megítélésére bemutatni és bíráltnak alávetni jónak látszott. Részben más okokból, részben azonban különösképen azért, hogy nem hallván és nem ismervén a mi ügyünket a kereszt és Krisztus érdemének ellenségei — ahogy' szokták máskülönbben is a kegyes fejedelmeknek fülét a maguk hízelgésével ostromolni — nehogy Te Királyi Felsegednek haragját lánggra lobbantsák ellenem és az égi tudomány ellen, amelynek én — vallom és tudom — méltatlan szolgálja vagyok.

Sőt inkább a maga oltalma alatt nálunk is elősegítse és védelmezze Te Királyi Felseged a tudomány tisztaságát és Krisztus evangéliumának egészséges tanítását. Hogy a mennyei Atyának jószágos kegye által jelen bajaink elmúlván, egyszer majd a mi nemzetünknel is virágozni láthassa a maga országát.

Nem lesz hijjával a méltó és dicsérendő jutalomnak Te Királyi Felsegednek eme hősi erénye és kegyessége, mint ahogy ez a régi egyháznak más katolikus fejedelmeiben kipróbáltatott, akik az igaz isteni Méltóságnak tisztelői voltak, az örök Királynak, aki a királyoknak idvességét ad, a bőkezűségével. A kegyesség ugyanis (ha hiszünk Pálnak, aki Istennek választott edénye volt) záloga a jelen és jövő élet ígérétének. Az örökkévaló Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja őrizze meg Te Királyi Felsegedet, az Ő szent eklézsiája helyreállítására, akinek védelme alá helyezem magamat a jó tudomány mi hitünkhöz tartozó művelőivel együtt minden elfogult férfinak rágalalmazása ellen.

A Pannóniai Óvárban 1558. április 1.

Te Királyi Felsegednek

legalázatosabbja,

GÁLLUS

az óvári eklézsia méltatlan szolgája.

II.

A nem részrehajló olvasóhoz.

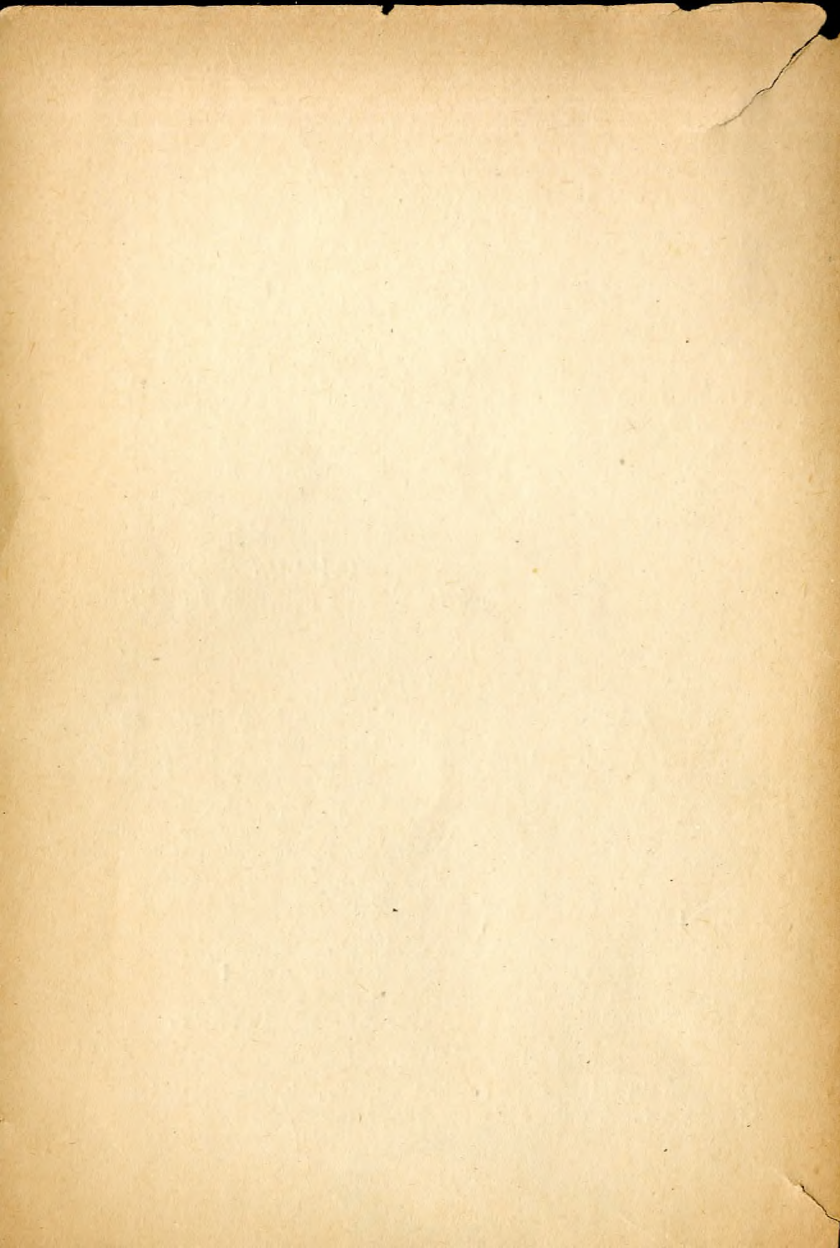
Ha némely finnyásoknak mérőszinórjához nem felel meg ez a mi felfogásunk, tudjuk, hogy semmi sincs biztonságban a rágalmazók harapdálásaitól és hogy a járatlanok is a maguk hibájából hajlandóbbak a kegyesek próbálkozásainak kifogásolására, mint hasznára lenni nyomban az építésnek. Mi a mi kis talentumunkat forgatjuk, ők lássák, hogy életüknek és idvességüknek mely gyümölcszeit nyújtják a közeledő legfőbb Bíró elé. Nem fogunk ostobán a bölcsebb dolgokat előhozókra irigykedni. Jobban forgolódva — bízva az isteni segítségben — mi is jobbakat fogunk adni, Isten veled!

A mi első elmélkedésünk a te csalásodnak, démon,
Nagy pusztulása legyen; dicsőség Krisztus neked!
Maga a Sátán egész elfajult népével összetörjön,
A te dogmádat Krisztus a nép kegyes szokással tisztelje.

A gyalázóhoz.

Mivel az én írásaim nem neked ártalmasak, én gyalázóm,
Óvatosan rágd, amit a kegyes könyv tartalmaz.

A

REFORMÁCIÓ ÉS ELLENREFORMÁCIÓ KORÁNAK
EVANGÉLIUMI KERESZTYÉN (REFORMÁTUS
ÉS EVANGÉLIKUS) EGYHÁZI ÍRÓI

sorozatból még kapható számok :

IV. PRAXIS PIETATIS. Medgyesi Pál
angolból fordított imádságos könyve 1636-ból.

V. LOBOGÓ SZÖVÉTNEK, vagy a
LELKIPÁSZTORSÁGNAK
TISZTA TÜKÖRE. Nagy Szöllösi
Mihály munkája 1676-ból.

VII. MÉLIUSZ JUHÁSZ PÉTER: Pál
Kolossabeliekhez írt levele. (1561.) Révész
Imre püspök tanulmányával.

X. Tarpai Szilágyi András: PÁPISTÁK
KERENGŐJE c. vitairata 1661-ből.

XIII. Otrókocsi Foris Ferenc imádságos könyve
1682-ből.